

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1969 | ΑΡΙΘ. 2

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'

ζ'. Ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα.

Αὐτὸς οὗτος ὁ σκοπός, δι' ὃν συνετάχθη ἡ ἐπιστολή, προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν διατάξεων κανονικῶν καὶ οἰονεὶ Καταστατικὸ Ὑ Χάρτου. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ πειθαρχίας ἐν Κορίνθῳ προϋπέθετε τὴν ἀναγκαίαν καθαρὰν τοποθέτησιν τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος ἐντὸς τοῦ πεδίου καὶ τῆς σφαίρας τῆς ἱεραρχικῆς ὀργανώσεως. Εἰς τινὰς θέσεις τοῦ κειμένου τῆς ἐπιστολῆς παρέχονται διαφωτιστικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ. Αὗται βεβαίως δὲν εἶναι σαφεῖς, διουχιστικαὶ καὶ ἐξαντλητικαὶ πρὸς τελείαν ἱκανοποίησιν τῆς γνώσεως ἡμῶν, ἀφοῦ ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς πᾶν ἄλλο ἢ τοιοῦτόν τινα σκοπὸν ἔθετο. Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι ὅτι παραμένουν ἀναπάντητα ἐρωτήματά τινα καὶ μάλιστα καὶ διαμφισβητήσεις ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν θέσεων κανονικοῦ καθόλου χαρακτῆρος, ἱεραρχικῆς ὀργανώσεως, πειθαρχίας καὶ εὐταξίας ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ποίμνη τοῦ Χριστοῦ (16,1. 44,3. 54,2. 57,2), εἶναι Ὀργανισμὸς ἀνάλογος πρὸς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα (37,5)· ἔτι μᾶλλον, αὕτη εἶναι παρομοίως καὶ διὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ὅπως καὶ διὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ (38,1 46,7). Ἐξωτερικῶς ἐμφανίζεται ὡς οἰ-

κοινωνία, οικόδομουμένη ἐξ ὠργανωμένων ἐπὶ μέρους κοινοτήτων, μεταξύ τῶν ὁποίων προβάλλονται ὡς παράδειγμα αἱ ἐκκλησίαι Ρώμης καὶ Κορίνθου. Ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ἐπιστολῆς δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὰ ἐξῆς συμπεράσματα. Ἐν πρώτοις, ἡ ἐπιστολή χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ συντάξαντος ταύτην, ὡς γραφὴ ἐκκλησίας πρὸς ἐκκλησίαν, ὁμιλούσης πάντοτε ἐν τῷ πρώτῳ προσώπῳ πληθυντικοῦ. Οὐδεὶς λόγος γίνεται ἢ ἀκόμη καὶ ὑπαινιγμὸς περὶ ὑπάρξεως εἰς ἀμφοτέρας τὰς περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκκλησίας μοναρχικοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Κορίνθον οὐδὲ πόρρωθεν παρέχεται ἔνδειξις τοιαύτης τινὸς ἐξελίξεως. Ὅ,τι δ' ἡ παράδοσις περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς ἐπιστολῆς γνωρίζει ἡμῖν, θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

η'. Οἱ ἡγούμενοι τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπὶ μέρους κοινοτήτων ἴστανται οἱ μὲ τὸν γενικὸν ὄρον ὀνομαζόμενοι ἐκκλησιαστικοὶ «ἡ γ ο ὑ μ ε ν ο ι» (1,3) ἢ «π ρ ο η γ ο ὑ μ ε ν ο ι» (21,6). Ὁ ὄρος «π ρ ε σ β ὕ τ ε ρ ο ι» λαμβάνεται ἀκόμη ὑπὸ διπλῆν ἔννοιαν. Οὗτος χαρακτηρίζει ἀπλῶς τοὺς ἀρχαίους ἢ γεροντοτέρους καὶ τὴν ἡλικίαν πρεσβυτέρους ἄνευ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ μεγάλου ἠθικοῦ κύρους καὶ βάρους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς νέους τὴν ἡλικίαν, τοὺς ἐστερημένους πείρας καὶ ἐπομένως ἥκιστα δεδοκιμασμένα μέλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος (1,3. 21,6). Ἱεραρχικὸν ἀξίωμα ἐμφανίζεται ἀποδιδόμενον εἰς τοὺς «πρεσβυτέρους» ἐν στενοτέρᾳ ἐννοίᾳ, οἵτινες εἶναι «οἱ προοδιπορήσαντες πρεσβύτεροι» (44,5), «οἱ καθεσταμένοι πρεσβύτεροι» (54,2. 57,1). Ἐν διπλῇ ἐννοίᾳ ὁ ὄρος λαμβάνεται ἐν 3,3. Ἐν εἰδικῇ δὲ ἐννοίᾳ, σημαίνουσα τοὺς ἡγέτας ἰουδαϊκῆς τοπικῆς διοικήσεως, λαμβάνεται ἐν 55,4, ἔνθα «Ἰουδῆθ ἡ μακαρία, ἐν συγκλεισμῷ οὔσης τῆς πόλεως, ἠτήσατο παρὰ τῶν π ρ ε σ β υ τ ε ρ ω ν ἐαθῆναι αὐτὴν ἐξελθεῖν εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων» (Ἰουδῆθ 8-13). Εἰς τοὺς δημόσιον λειτουργημα ἀσκοῦντας πρεσβυτέρους ἀνήκουσιν οἱ «ἐ π ἰ σ κ ο π ο ι», μάλιστα δὲ οὔτοι ταυτίζονται μετ' ἐκείνων (Πρβλ. 44,1.4 ἔ. Ὁμοίως Πράξ. 20,17.28. Τίτ. 1,5.7). Οἱ «ἐ π ἰ σ κ ο π ο ι» δὲν εἶναι ἀπλοὶ ἱερεῖς— ὡς τὸ πρῶτον ἀπαντῶσιν οἱ ἱερεῖς—πρεσβύ-

τεροι μικρόν ὕστερον παρ' Ἰγνατίω—, καὶ ἀποτελοῦν ἴδιον σῶμα. Οὗτοι ἔχουσιν ἐν τῇ κοινότητι τὴν διευθύνουσαν ἐπίσημον ιδιότητα ἢ τὸ ἐπίσημον ἀνώτερον ἐκκλησιαστικὸν λειτουργήμα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ποιήμνης τοῦ Κυρίου (44,2 ἔ.). Ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν λειτουργήμα αὐτῶν εἶναι τὸ «προσφέρειν τὰ δῶρα» ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ (44,4). Οἱ λαϊκοὶ ὀφείλουσιν εἰς τοὺς «πρεσβυτέρους» ὑπακοὴν καὶ σεβασμὸν (21,6. 1,3. 57,1).

Μετὰ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος μνημονεύεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τὸ τοῦ διακόνου (42,4. Πρβλ. Φιλιππ. 1,1. Α' Τιμ. 3,2. 8). Τὰ ἀξιώματα τοῦ τε ἐπισκόπου καὶ τοῦ διακόνου ἀνάγονται εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους, ὧν ἡ κλήσις ὀφείλεται εἰς τὸν Χριστόν, τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς πεμφθέντα (42,1.4). Συνεπῶς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα ἀνάγονται εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἐξ οὗ καὶ προέρχονται, τοῦθ' ὅπερ ἰδιαίτερος τονίζει ὁ συντάξας τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐπαναστατήσαντας Κορινθίους καὶ στασιάσαντας κατὰ τῶν «πρεσβυτέρων», γεγονός ὅπερ οὐδέποτε ἄχρι τότε εἶχεν ἐμφανισθῆ. Οἱ βιαίως λοιπὸν ἐκδιωχθέντες «πρεσβύτεροι» ἀπεμακρύνθησαν ἀδίκως καὶ ἄρα ἀντικανονικῶς, ἐκ τούτου δὲ καὶ προβάλλεται ἡ ἀπαίτησις οὐχὶ τῆς ἀποκαταστάσεως, ἀλλὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν στασιαστῶν εἰς τοὺς «πρεσβυτέρους» (57,1. 54,2). Σημειωτέον δ' ὅτι οὐδεὶς λόγος γίνεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ περὶ περιπτώσεων κανονικῆς ἀπομακρύνσεως ἢ, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καθαιρέσεως τῶν «πρεσβυτέρων» τῆς ἐκκλησίας. Ἀπλῶς θεωρεῖται ὡς μεγάλη ἁμαρτία ἡ βία ἐπὶ λαϊκῶν ἀποβολὴ ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς (44,4), διὸ καὶ ἄκυρος τυχὸν γενομένη θεωρεῖται. Διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιστολῆς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ συντάξας ταύτην δὲν ἀποκλείει τὴν ἀπομάκρυνσιν «ἀδοκίμου» καὶ εἰς βαρὺ παράπτωμα παραπεσόντος ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιωματούχου. Οἱ λαϊκοί, οἱ ἀπλοὶ πιστοὶ διακρίνονται σαφῶς τῶν ἀξιωματούχων τῆς ἐκκλησίας. Οὗτοι εἶναι «οἱ μικροὶ» καὶ ἐκεῖνοι «οἱ μεγάλοι» (37,4)· συγχρόνως ὁμως ἐξαίρεται ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας (38,1). Καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότης ἐν τῷ συνόλω ἔχει δικαιώματα «συνευδοκίας», ἥτοι συμμετοχῆς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν «πρεσβυτέρων» (44,3). Ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ ἐπέτυχε τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἀπεστάλη, τότε αἱ καταστατικαὶ κανονικαὶ ἀρχαὶ ταύτης οὐδὲν τὸ ἐπαναστατι-

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ ἱερατικὴ περιβολή.

Ἡ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἐμφάνισις τοῦ ποιμένος ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν ἐποικοδομητικὴν σημασίαν της. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, ὁ Κληρὸς διακρίνεται ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ χάρις εἰς τὴν περιβολήν, τὸ ράσον. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔχει τὴν ἀναμφισβήτητον ὠφέλιμον πλευράν του, διότι τοιουτοτρόπως οἱ ποιμένες μας ἀποτελοῦν μίαν διαρκῆ ὑπόμνησιν εἰς τοὺς λαϊκοὺς, ἢ ὁποῖα εἶναι ἐξυψωτικὴ καὶ ἀγιαστικὴ. Ἀντιθέτως, λοιπόν, πρὸς ὅ,τι λέγει ἡ γνωστὴ παροιμία, «τὸ ράσον κάμνει τὸν παπᾶν». Ἄν ἡ περιβολὴ του εἶναι κοσμία καὶ καθαρὰ, ἐμπνέει πρὸς τὸ πρόσωπόν του καὶ δι' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπόληψιν καὶ υἱικά αἰσθήματα εἰς τοὺς λαϊκοὺς, ἀποτελοῦντα μίαν ψυχολογικὴν προϋπόθεσιν στενῆς συνδέσεως τῶν καρδιῶν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ αὐτῆς ἡ ἱερατικὴ περιβολὴ δὲν εἶναι ἀσφαλῶς κάτι τὸ ὁποῖον θὰ ἔδει νὰ ἀντιμετωπισθῇ ὡς ἀναχρονισμὸς. Ἄρκει νὰ ὑπάρχη εἰς τοὺς φέροντας τὸ ράσον ὑγιῆς αἴσθησις κοσμιότητος καὶ εὐσχημοσύνης, ἢ ὁποῖα νὰ ἀποφεύγη τὰ δύο ἄκρα, τὴν «λιτότητα» τῆς ἐκκοσμικεύσεως καὶ τὴν πληθωρικότητα τοῦ κραυγαλέου μεσαιωνισμοῦ.

Ἐφειλομένη στοργή.

Ὁ ἀπολογισμὸς τῆς πρώτης ἑπταετίας τοῦ Ο.Γ.Α. δημιουργεῖ αἴσθημα ἱκανοποιήσεως εἰς τὴν Κοινὴν Γνώμην. Εὐστόχως ὑπογραμμίζεται ὅτι «ἡ δικαία συμμετοχὴ τοῦ Ἑλλήνος ἀγρότου εἰς τὸ αὐξάνον ἐθνικὸν εισόδημά του μάλιστα εἰς ποσοστὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγίστην προσφορὰν του πρὸς τὸ ἐθνικὸν

κῶς νέον ἐμπεριλαμβάνουν. Ἡ βαθμιαία ὀπισθοδρόμησις καὶ ἐλάττωσις τῶν Χαρισμάτων μεταξὺ τῶν πρώτων χριστιανῶν καὶ ἡ ἀνάγκη, ὅπως αἱ ἐκκλησιαστικαὶ κοινότητες σταθεροποιηθοῦν ἀπὸ τοῦ νῦν μὲ προοπτικὴν μακρᾶς χρονικῆς διαρκείας καὶ προστατευθοῦν ἀπὸ τὰ ἀρξάμενα νὰ ἐμφανίζωνται αἰρετικὰ ρεύματα, ἔφερε συνεχῶς ἐντονώτερον τοὺς ἡγέτας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἄπλετον φῶς τῆς διακριτικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς εὐθύνης ἔναντι συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

«Ο ΛΑΟΣ Ο ΚΑΘΗΜΕΝΟΣ ΕΝ ΣΚΟΤΕΙ ΕΙΔΕ ΦΩΣ ΜΕΓΑ»

Β'

Ἀνάλογος πρὸς τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ὑπῆρξε καὶ ἡ κατάπτωσις τῶν γραμματικῶν καὶ τῆς τέχνης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ποίησις κατέπεσεν ἐν μεγάλῳ μέτρῳ εἰς ἐξεζητημένην σάτυραν, κενὴν λογοποιίαν ἢ κενολόγα ἐπιγράμματα. Τὰ ἑλληνικὰ ἀγάλματα τῶν χρόνων τοῦ Φειδίου ἀπεκεφαλίζοντο ἀνηλεῶς, ἵνα αἱ

σύνολον, ἡ προστασία τῆς υγείας τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἐξασφάλισις βασικῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων κατὰ τὸν μὴ παραγωγικὸν χρόνον, ἀποτελεῖ ἐθνικὸν χρέος πρὸς τὴν μερίδα αὐτὴν τοῦ πληθυσμοῦ ἡ ὁποία, ἂν καὶ ἀποτελῆ τὸ ἡμισυ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας καὶ τὴν δεξαμενὴν ἐξ ἧς ἀντλοῦν ἐργατικὸν δυναμικὸν οἱ λοιποὶ τομεῖς τῆς παραγωγῆς, ἔχει τὸ μικρότερον μέσον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας τοῦ πληθυσμοῦ». Ἀπομένει λοιπὸν νὰ εὐχρηθῆ κανεῖς, ὅπως ὁ θεσμὸς τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλίσεως λάβῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον τὴν πλήρη ἀνάπτυξίν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ προκύψῃ διὰ τὸ Ἔθνος μέγα καλόν.

Εὐγλωττα στοιχεῖα.

Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν παρουσιάζει μία χώρα ἀπὸ ἠθικοκοινωνικῆς ἀπόψεως εἶναι ἀποτέλεσμα πολλῶν καὶ διαφόρων παραγόντων. Μεταξὺ τούτων σπουδαίαν θέσιν κατέχουν ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὸ φρονηματικὸν ἔργον τῆς ἡ πρώτης, μὲ τὸ κήρυγμά της ἡ δευτέρα. Εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια, ὅτι ἐκεῖ ὅπου οἱ δύο οὗτοι παράγοντες διαδραματίζουσιν τὸ μέρος των μὲ σύστημα καὶ ἀποφασιστικότητα ἡ εἰκὼν παρουσιάζει αἰσθητοτάτην βελτίωσιν. Εἰς τὰς σκέψεις αὐτὰς ἄγουν τὰ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως ἀνακοινωθέντα προσφάτως στοιχεῖα ὡς πρὸς τὴν μείωσιν τοῦ δείκτου ἐγκληματικότητος, ὀφειλομένην εἰς τὴν λήψιν καὶ καὶ ἐφαρμογὴν καλῶς μελετηθέντων μέτρων ἀστυνομικῆς τάξεως. Ἀφ' ἧς ἡ Πολιτεία ἀπεφάσισε νὰ «πάρῃ εἰς τὰ ζεστά» τὸ ζήτημα, πολλὰ πράγματα εἰς τὴν χώραν μας ἤλλαξαν εἰς τὸ καλύτερον. Μόνη της ἡ ἀπλῆ ἀστυνόμευσις, ἐφαρμοζομένη ὁμως μὲ προσοχὴν καὶ πληρότητα, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὑφασιν τῶν κρουσμάτων ἐγκληματικότητος. Τὰ ἀνακοινωθέντα στοιχεῖα ὁμιλοῦν εὐγλωττως.

κεφαλαὶ αὐτῶν ἀντικατασταθοῦν διὰ τῶν βλοσυρῶν ἢ ἡλιθίων χαρκτηριστικῶν τοῦ Γαίου ἢ τοῦ Κλαυδίου. Ἡ ρητορικὴ εἶχε θεατρικὴν προσποίησιν καὶ ἡσχολεῖτο περὶ τὴν λεξιθηρίαν, τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν σοφιστείαν¹. Τὸ δράμα εἶχεν ἐκφυλισμῆ εἰς μέσον ἐπιδείξεως σκηνικῆς λαμπρότητος ἢ εὐφυοῦς μηχανικῆς. Οἱ δραματικοὶ εἶχον ἐξαφανισθῆ πρὸ τῶν ξιφομάχων καὶ τῶν σχοινοβατῶν².

Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ «κλεινῷ» καὶ «ἰοστεφεῖ» ἄσκει τῶν Ἀθηνῶν, ὕπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἦτο ἡ κοιτίς τῆς τέχνης, ὑπῆρχε μεγάλη κατὰπτωσις τῆς ἀξίας τοῦ Ὁραίου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἀθηναῖοι ἤνοιγον ἀδιστακτικῶς τὰς πύλας τῶν θεάτρων αὐτῶν εἰς θαυματοποιούς καὶ γελωτοποιούς, εἰς μίμους τῶν φωνῶν ζῶων καὶ λοιπῶν φυσικῶν ἤχων καὶ εἶχον ὡς εὐαρεστοτάτας τέρψεις τὰς αἰσχροῦς παλαίστρας καὶ τοὺς αἵματηροὺς ἀγῶνας τῶν μονομάχων. Ἀνθρωποὶ χυδαῖοτάτοι ἐκ τοῦ συρφετοῦ λαμβανόμενοι καὶ τῆς κατωτάτης ὑποστάθμης τοῦ λαοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἀληθῆ ἀποβράσματα τῆς κοινωνίας, ἐχρησιμοποιοῦντο, ἵνα διασκεδάξουν τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν³. Εἰς τοσοῦτον δὲ σημεῖον καταπτώσεως ἔφθασαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε δὲν ἐδίστασαν νὰ ρυπάνουν καὶ νὰ βεβηλώσουν διὰ τοιούτων ἀγῶνων καὶ αἰσχροῦν παραστάσεων καὶ αὐτὸ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἄλλοτε ἐσκόρπιζον ῥίγη ἱερᾶς συγκινήσεως τὰ ἔργα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. «Οἱ Ἀθηναῖοι ξυνιόντες (=συνερχόμενοι) εἰς θέατρον, λέγει ὁ Φιλόστρατος, τὸ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει προσεῖχον σφαγαῖς ἀνθρώπων, καὶ ἐσπουδάζετο τοῦτ' ἐκεῖ μᾶλλον ἢ ἐν Κορίνθῳ νῦν, χρημάτων τε μεγάλων ἐωνημένοι (=μεμισθωμένοι, ἡγορασμένοι) ἤγοντο μοιχοὶ καὶ πόρνοι καὶ τοιχωρύχοι καὶ βαλαντιοτόμοι καὶ ἀνδραποδισταὶ καὶ τὰ τοιαῦτα ἔθνη, οἱ δὲ ὤπλιζον αὐτοὺς καὶ ἐκέλευον συμπίπτειν»⁴. Ἀθηναῖοι δ' ἐν τῷ Θεάτρῳ, λέγει Δίων ὁ Χρυσόστομος, «θεῶνται τὴν καλὴν ταύτην θέαν ὑπ' αὐτὴν τὴν Ἀκρόπολιν, οὗ τὸν Διόνυσον ἐπὶ τὴν ὀρχήστραν τιθέασιν ὥστε πολλάκις ἐν αὐτοῖς τινα σφάττεσθαι τοῖς θρόνοις, οὗ τὸν ἱεροφάντην καὶ τοὺς ἄλλους ἱερεῖς ἀνάγκη καθίζειν καὶ τὸν εἰπόντα περὶ τούτου φιλόσοφον καὶ νοουητήσαντα αὐτοῖς οὐκ ἀπεδέξαντο, οὐδὲ ἐπήνεσαν, ἀλλ' οὕτως ἐδυσχέραναν, ὥστε ἐκεῖνον...

1. F. W. FARRAR, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 12.

2. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 13.

3. Εὐαγγέλου Ἀντωνιάδου, Ἡ κατάστασις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀπ. Παύλου, σελ. 105.

4. Φιλοστράτου, Βίος Ἀπολλωνίου Τυανέως, Δ' 22 ἐν Εὐαγγ. Ἀντωνιάδου, ἐνθ' ἄνωτ.

καταλιπεῖν τὴν πόλιν καὶ μᾶλλον ἐλέσθαι (=νὰ προτιμήσῃ) δια-
τρίβειν ἀλλαχόσε τῆς Ἑλλάδος»⁵.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπε-
δαψίλευον ὑπερβολικὰς τιμὰς εἰς νέους ποιητὰς ἀσήμους, καλοῦν-
τες αὐτοὺς ἀνέους Ὀμήρους» καὶ τιμῶντες αὐτοὺς δι' ἀνδριάν-
των. Οἱ Ἕλληνες ἠσχολοῦντο περὶ τὰ «μυίας καὶ ψιττακοῦ καὶ
κῶνωπος ἐγκώμια». Εἰς τὴν Ἀττικὴν γῆν, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἱστο-
ρικὸς τοῦ ἔθνους Παπαρρηγόπουλος, ἐθριάμβευεν ἡ «νεωτέρα»
σοφιστικὴ, ἣτις αὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ τελειοποίησις τῆς ἀρχαίας,
περὶ πᾶσαν μὲν ἀγυρτεῖαν, ἐξαιρέτως δὲ περὶ τὴν φλυαρίαν, ὡς ἐκ
τῆς ὁποίας δύναται νὰ λογισθῇ ὡς ἡ μᾶλλον ἄσκησις τοῦ λόγου
ἐνάσκησις ἀφ' ὅσας ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος»⁷.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ ἡ Φιλοσοφία, ὡς καὶ ἡ Θρη-
σκεία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, — παρὰ πᾶσαν τὴν πρωτοφανῆ καὶ
συγκινητικὴν ὁμολογουμένως προσπάθειαν αὐτῶν πρὸς ἀναζωπύ-
ρησιν καὶ ἀναβίωσιν—, παρουσιάζουν κατάπτωσιν καὶ παρακμὴν,
ἀδυνατοῦσαι νὰ παράσχουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν λύτρωσιν καὶ νὰ
ικανοποιήσουν τὰς εὐγενεῖς ἐφέσεις καὶ τὰς ἐνδομύχους νοσταλ-
γίας αὐτοῦ.

Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν χρόνων ἐκείνων ἐλλεῖπει πᾶσα
αὐτοτέλεια καὶ πρωτοτυπία. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον τὸ κύ-
ριον γνῶρισμα τῆς φιλοσοφίας ἦτο ὁ ἐκλεκτισμὸς καὶ ἡ
συγκριτικὴ τάσις. Ἐκαστος φιλόσοφος συγκρίνει,
συμβιβάζει καὶ ἀναμιγνύει τὰς διδασκαλίας τῶν προὔπαρχόντων
φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἐκλέγων ἐκ τούτων ὅ,τι ἐνόμιζεν οὕτως
ὡς ὀρθόν⁸.

Ἡ ἐγκύκλιος παιδεία κατὰ τοὺς χρόνους τούτους περιελάμβανε
καὶ στοιχεῖα φιλοσοφίας. Δι' αὐτὸ ἰδέαι καὶ γνωμικὰ τῶν Κυ-
νικῶν, τῶν Στωϊκῶν, τῶν Ἐπικουρείων, τῶν Σκεπτικῶν καὶ τῶν
Νεοπυθαγορείων⁹ ἐκυκλοφόρουν εἰς πάντα τὰ κοινωνικὰ στρώ-
ματα καὶ ἦσαν κτῆμα τῶν πολλῶν, οὐχὶ δὲ μόνον τῶν ἐξ ἐπαγγέλ-

5. Δίων Χρυσόστομος, λόγ. λα', 347 Μ ἐν Εὐαγγ. Ἀνωτ. ἀνωτ., σελ. 105-106.

6. Δίων Χρυσόστομος, λόγ. λα', 346-347, ἐν Εὐαγγ. Ἀνωτ. ἀνωτ., σελ. 105-106.

7. Παπαρρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ ἑλλ. ἔθνους, Β, II, σ. 14.

8. Εὐαγγ. Ἀνωτ. ἀνωτ., σελ. 31.

9. Περὶ πάντων τούτων ἰδὲ Ν. Λούβαρι, Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας, τόμ. Α', Ἀθήναι 1933.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ

4. Η ΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἄς ἔλθωμε τώρα στὴ πρᾶξι τῆς Ἐκκλησίας. Πάντα ἡ Ἐκκλησία, σὰν μοναδικὴ μητέρα, προσεύχεται γιὰ τὰ παιδιὰ της. Ἀνεκαθεν διετύπωνε εἰδικὰ καὶ συγκεκριμένα αἰτήματα γιὰ τὰ μέλη τοῦ σώματός της. Ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀναπέμπει πάντα σ' ὅλες τὶς ἐποχές, εἰδικὲς προσευχές, ἀποτελεῖ μιὰ θαυμάσια κατοχύρωσι τοῦ θέματός μας. Ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι κάτι τὸ τυχαῖο. Εἶναι πρᾶξις αὐτοῦ τοῦ Κυρίου μας, τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἡ μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι αὐτὸς (ὁ Χριστὸς μεθ' ἡμῶν παρατεινόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας) (Ἱερὸς Αὐγουστῖνος).

Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν, ἀνάλογα μὲ τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἀνάγκες πού κάθε φορὰ ἔχει μπροστά της, προσεύχεται, ἱκετεύει, δοξολογεῖ τὸν Θεὸ καὶ τοῦ ἀπευθύνει ἰδιαίτερα καὶ συγκεκριμένα αἰτήματα. Πολλοὶ λατρευτικοὶ ὕμνοι, πού σήμερα εἶναι τυποποιημένοι, ἔγιναν ἀπὸ μία συγκεκριμένη ἀνάγκη ἢ ἐξ αἰτίας ἑνὸς συγκεκριμένου γεγονότος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, π. χ. ὁ ἀκάθιστος ὕμνος, «τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ» κλπ. Ἄλλο παράδειγμα: Τὸ Τριῶδιο. Δὲν γράφτηκε ὅλο μαζύ. Διατυπώθηκε σιγά-σιγά καὶ διαδοχικὰ

ματος φιλοσόφων¹. Οἱ Κυνικοί, οἱ Στωϊκοί καὶ οἱ Ἐπικούρειοι ἐκήρυττον τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ βίου. Ἰδιαιτέρως ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία εἶχεν ἐκλαϊκευθῆ καὶ διαδοθῆ περισσότερο, παρουσιάζουσα ἔντονον θρησκευτικὸν μυστικισμόν. Οἱ Στωϊκοὶ προσεπάθουν νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἠθικὴν ἀνάπλασιν τῆς διεφθαρμένης κοινωνίας. Αἱ ἰδέαι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτῶν προσεῖλκον πολλοὺς καὶ ἐνίσχυνον εἰς τὸν βίον τὰς εὐσεβεῖς καὶ ἀνησύχους ψυχὰς ἐκείνων, ὅσοι ἐπέζητουν τὴν λύτρωσιν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

10. Βασιλείου Χ. Ἰωαννίδου, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι, Θεσσαλονίκη 1934, σελ. 5.

κι' ἀποτελεῖ ἔκφρασι τῆς ψυχικῆς ἀνάγκης τοῦ πιστοῦ καὶ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία, σὰν στρατευομένη ποῦ εἶναι ἐδῶ στῆ γῆ, εἶναι καὶ προσευχομένη. Τίς εἰδικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ τίς γενικῆς τῆς κάθε ἐποχῆς τίς ἀντιμετωπίζει, καὶ πρέπει αὐτὸ νὰ γίνεται πάντα, μὲ ἰδιαίτερες καὶ συγκεκριμένες προσευχές. Ἔτσι φανερώνει, ὅτι εἶναι ζῶσα Ἐκκλησία κι' ὅτι, ἐνῶ ζῆ τὸ πανάρχαιο καὶ τὸ αἰώνιο, συγχρόνως ζῆ καὶ τὸ παρόν, παρακολουθεῖ τὰ παιδιὰ τῆς σήμερα, προσεύχεται καὶ γιὰ τὸ παρόν. Στῆ πράξι τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας φαίνεται αὐτὸ καθαρά. Κι' αὐτὴ τὴν πράξι θὰ τὴν δοῦμε στὴν ὕμνολογία καὶ πιὸ πολὺ στῆ Θ. Λειτουργία.

§ Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἄς δοῦμε τὴν Θ. Λειτουργία. Περιλαμβάνει αὐτὴ ἐπίκαιρα καὶ ἰδιαίτερα αἰτήματα; Ξεφυλλίζοντας τίς δύο γνωστὲς σ' ὅλους μας θεῖες λειτουργίες, τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου, θὰ δοῦμε νὰ περιλαμβάνεται ἐκεῖ πλῆθος αἰτημάτων. Αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον γενικά, ἀλλὰ καὶ εἰδικὰ καὶ συγκεκριμένα. Ἔχουν δὲ τὸ ἐξῆς μεγάλο καὶ σημαντικὸ προσόν. Εἶναι αἰτήματα ποῦ πιάνουν ὅλες σχεδὸν τίς ἀνάγκης μας κι' ἀγκαλιάζουν τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἐποχῶν.

Κάποτε αὐτὰ τὰ αἰτήματα ἦσαν ἀνύπαρκτα. Ἡ Ἐκκλησία ὁμῶς ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς συστάσεώς της, ἀντιμετωπίζοντας τὴν κάθε ἀνάγκη, τὸ κάθε πρόβλημα τὸ ἔκανε προσευχή, χωριστὸ αἶτημα καὶ τὸ ἐνωμάτωσε μέσα στῆ θεία Λειτουργία. Σιγά-σιγά ὅλες αὐτὲς οἱ σύντομες προσευχὲς καὶ ἐπικλήσεις σταθεροποιήθηκαν, ἢ ἔγιναν μεγάλες εὐχὲς καὶ ἀπετέλεσαν μαζὶ μὲ τίς εὐχὲς τῆς Ἀναφορᾶς τὸ περίβλημα τοῦ μυστηρίου τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας μέσα στὴν θεία Λειτουργία μας.

Θὰ ὑπενθυμίσωμεν ἐδῶ λίγα ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα αἰτήματα ποῦ διατυπώνονται στῆ Θ. Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου κυρίως μετὰ τὴν καθαγίασι τῶν τιμίων δώρων.

«Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν ταῖς ἀγίαις σου Ἐκκλησίαις καὶ μεμνημένων τῶν πενήτιων... Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαϊς τῆς γῆς. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν παρθενία καὶ εὐλαβείᾳ καὶ ἀσκήσει καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων... Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ περιεστῶτος λαοῦ καὶ τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων... Τὰ ταμεῖα αὐτῶν ἐμπλήσον παντὸς ἀγαθοῦ, τὰς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατήρησον, τὰ νήπια ἐκθρεψον, τὴν νεότητα παιδαγωγήσον, τὸ γῆρας περικράτησον, τοὺς ὀλιγοψύχους παραμύ-

θησον...χρηῶν πρόστηθι, ὄρφανῶν ὑπεράσπισον, αἰχμαλώτους ρῦσαι, νοσοῦντας ἴασαι, τοὺς ἐν βήμασι καὶ μετάλλοις καὶ ἐξορίαῖς καὶ πικραῖς δουλείαις καὶ πάσῃ θλίψει...μνημόνευσον...» κ.λ.π. κ.λ.π.

“Ὅλα αὐτὰ στὴν ἀρχαία ἐποχὴ, προτοῦ διατυπωθῆ ὀριστικὰ ἡ θεία Λειτουργία, ἦταν συγκεκριμένα αἰτήματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀριστικὰ κατόπιν μπῆκαν, σὰν μόνιμα ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερα αἰτήματα, στὴν Θ. Λειτουργία.

Αὐτὸ φαίνεται πῶς καθαρὰ στὴν θεία Λειτουργία τοῦ Ἀγ. Μάρκου, ποὺ εἶναι ἄγνωστη σχεδὸν σ’ ὄλους. Στὴν λειτουργία αὐτή, ποὺ ἐκφράζει τὸ Ἀλεξανδρινὸ τυπικὸ, ὑπάρχουν χωριστὰ αἰτήματα γιὰ τοὺς ἀρρώστους, γιὰ τοὺς ἀποδήμους, γιὰ νὰ μὴ ξεχειλίσουν τὰ ποτάμια, γιὰ τὰ κτήνη, γιὰ τοὺς αἰχμαλώτους, γιὰ τοὺς θλιμμένους, γιὰ τοὺς πεθαμένους κ.λ.π.

Ἄς δοῦμε τώρα πῶς ἀκριβῶς εἶναι διατυπωμένα αὐτὰ τὰ αἰτήματα στὴ θεία αὐτὴ Λειτουργία, ποὺ βρέθηκε σ’ ἓνα κώδικα τοῦ 12ου αἰῶνος. Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἀγ. Μάρκου διατυπώθηκε ὀριστικὰ στὶς ἀρχὲς τοῦ 5ου μ.Χ. αἰῶνος.

Σ’ αὐτὴν λοιπὸν, πρὸ τῆς καθαγιασέως τῶν τιμῶν δώρων ὁ διάκονος ἐκφωνεῖ: «Ὁρθοί! Ἐπὶ προσευχὴν στάθητε! Προσεύξασθε ὑπὲρ τῶν ζώντων, προσεύξασθε ὑπὲρ τῶν νοσοῦντων, προσεύξασθε ὑπὲρ τῶν ἀποδήμων. Προσεύξασθε ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἀέρων καὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, ὑπὲρ τῆς συμμετρου ἀναβάσεως τῶν ποταμίων ὑδάτων, ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν υετῶν καὶ σπορίμων τῆς γῆς. Προσεύξασθε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν. Προσεύξασθε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου καὶ τῆς πόλεως ταύτης, προσεύξασθε ὑπὲρ τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων. Προσεύξασθε ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων, ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων, ὑπὲρ τῶν θλιβομένων, ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων. Προσεύξασθε ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς ἀγίας μόνης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Προσεύξασθε ὑπὲρ τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου τῆς Μεγάλης Πόλεως Ἀλεξανδρείας...ἀσπάσασθε ἀλλήλους...Εἰς ἀνατολὰς βλέψατε! Ἐκτείνατε! Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Ἰησοῦ κλίνατε».

Κάτι ἀκόμη σχετικὸ μὲ τὴ θεία Λειτουργία. Ἡ λέξις Λειτουργία σημαίνει ἔργο τοῦ λαοῦ, Θεία Λειτουργία — ἔργο τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπευθυνόμενο στὸν Θεό. Ἄφ’ οὗ λοιπὸν ἡ Θ. Λειτουργία εἶναι ἔργο τοῦ λαοῦ, αὐτὸ φανερῶναι ὅτι ὁ λαὸς δὲν συμμετέχει σ’ αὐτὴν παθητικά, ἀλλὰ μὲ ἔργο. Συμμετέχει σ’ αὐτὴν μὲ τίς ἀγωνίες καὶ τὰ προβλήματα του, μὲ τίς ἀνάγκες του καὶ τὰ αἰτήματά του. Ἀπὸ τὴν ἀποψὶ αὐτή, ἡ μὲ συγκεκριμένη ἐνέργεια συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ στὴ Θεία Λειτουργία

δείχνει τὴ σημασία τῶν χωριστῶν καὶ ἐπικαίρων αἰτημάτων ποὺ ὁ λαὸς διατυπώνει, ποὺ μπορεῖ καὶ ποὺ πρέπει νὰ διατυπώνη.

6. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μετὰ ἀπὸ τὴ Θ. Λειτουργία ἄς ἔλθουμε στὰ λειτουργικὰ βιβλία.

Οἱ εἰδικές ἀνάγκες, ποὺ δημιουργοῦνται στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, δημιουργοῦν καὶ εἰδικὰ αἰτήματα, εἰδικές εὐχές ποὺ ἐντάσσονται μέσα στὴν Θ. Λατρεία. Ἔτσι οἱ κατηχούμενοι, οἱ νεοφώτιστοι, οἱ ἐν διωγμῷ εὐρισκόμενοι, οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως, ἔχουν πίσω τους μιὰ ὁλόκληρη Ἐκκλησία ποὺ προσεύχεται γι' αὐτοὺς ὄχι μόνον ἀτομικά, ἀλλὰ καὶ γενικά κατὰ τὴ θεία Λατρεία. Ἔτσι ἀρχίζουν νὰ δημιουργοῦνται τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ λειτουργικὰ μας βιβλία.

Ἡ δημιουργία τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων ἐπομένως δὲν πραγματοποιήθηκε ἀμέσως. Σιγά-σιγά, μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων, ἡ προσευχομένη Ἐκκλησία ἀνάλογα μὲ τὰ θέματα καὶ προβλήματα, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀνάγκες ποὺ τὴν ἀπασχολοῦν, διατυπώνει ἰδιαιτέρα καὶ ἐπίκαιρα αἰτήματα. Τὰ αἰτήματα αὐτὰ προσευχῆς τῆς Ἐκκλησίας μορφοποιοῦνται, διαπλατύνονται, γίνονται προσευχές, ὕμνοι κ.λ.π.

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἐν χρήσει λειτουργικὰ μας βιβλία, στὸ Μέγα Εὐχολόγιο, βλέπουμε καθαρὰ τὸ πῶς ἡ Ἐκκλησία μας προσεύχεται εἰδικὰ καὶ ἐπίκαιρα. Οἱ ἀνάγκες τῆς ψυχῆς, οἱ ἀνάγκες τῶν ἱερέων, οἱ ἀνάγκες τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος, ἡ πνευματικὴ ἀλλὰ καὶ ἡ ὕλικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, ὅλα αὐτὰ ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦσαν εἰδικὰ καὶ ἐπίκαιρα αἰτήματα, τώρα εἶναι μορφοποιημένες καὶ τυποποιημένες εὐχές.

Ἀλλὰ τὸ ἔργο αὐτὸ καλεῖται ἡ Ἐκκλησία νὰ τὸ κἀνῃ πάντα. Ἀφοῦ πάντα περιλαμβάνει στοὺς κόλπους τῆς παιδιὰ μὲ ἀνάγκες, μὲ προβλήματα, μὲ ἀγωνίες. Μία ζωντανὴ Ἐκκλησία θὰ πάρῃ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ σημερινοῦ τῆς παιδιοῦ, θὰ τὸ κἀνῃ αἶτημα εἰδικό, θὰ τὸ κἀνῃ εὐχή, θὰ τὸ ἐντάξῃ στὴ Θ. Λατρεία, στὸ Μ. Εὐχολόγιο καὶ στ' ἄλλα ἐκκλησιαστικά βιβλία.

Ἦδη στὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο ποὺ χρησιμοποιοῦμε σήμερα, (ἔκδοσις Ἀπ. Διακονίας) ἔχουν περιληφθῆ καὶ ὠρισμένες καινούργιες εὐχές ποὺ διατυπώθηκαν ἀπ' τὰ θέματα καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς μας.

7. Η ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Τὴν ἀνάγκη καὶ τὸ χρέος τῶν εἰδικῶν καὶ ἐπικαίρων αἰτημάτων τὸ τονίζει καὶ ἡ ἱερατικὴ μας ιδιότης.

Ἡ ἀποστολή μας, ἀφοῦ εἴμαστε ἱερεῖς, εἶναι νὰ ἀναπέμπωμε πάντα αἰτήματα, ἱκεσίες, δεήσεις ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων καὶ ἀναγκῶν.

Ὁ Προφήτης Δανιήλ, παρ' ὅλο πού δὲν εἶχε τὴ δική μας ἱερατικὴ ιδιότητα, τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα προσήχετο, ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἐξόριστο καὶ σκλαβωμένο λαὸ τοῦ Θεοῦ του.

«Καὶ Δανιήλ, ἡνίκα ἔγνω ὅτι ἐνετάγη τὸ δόγμα, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ αἱ θυρίδες ἀνεφωγμένοι αὐτῶ ἐν τοῖς ὑπεράφοις αὐτοῦ κατέναντι Ἱερουσαλήμ, καὶ καιροὺς τρεῖς τῆς ἡμέρας ἦν κάμπτων ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ καὶ προσευχόμενος καὶ ἐξομολογούμενος ἐναντίον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἦν ποιῶν ἔμπροσθεν» (Δαν. 6,10).

Ἄν ἔτσι προσήχετο ὁ Δανιήλ, πολὺ περισσότερο ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς τῆς χάριτος. Ἀλήθεια! Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀναπέμπωμε εἰδικὰ καὶ ἐπικαίρα αἰτήματα ὄχι μόνον κατ' ἰδίαν, ἀλλὰ καὶ στίς κοινές μας λατρευτικὲς συνάξεις ὑπὲρ τῶν προβάτων τῆς ποιμνῆς μας; Τὰ λογικά μας πρόβητα ἄλλοτε δ α ῤ ε ῤ ο υ ν κινδύνους ὅλων τῶν εἰδῶν, ἄλλοτε ἀσθενοῦν, ἄλλοτε ἀμαρτάνουν, ἄλλοτε ἀπιστοῦν, ἄλλοτε λιποψυχοῦν, ἄλλοτε δοκιμάζουν καταστροφὴν ἢ καταστροφές καὶ τόσα ἄλλα. Ἀνάμεσα ἀπὸ τίς δύσκολες στιγμὲς τους, τὴν στιγμὴ τοῦ ναυαγίου τους, οἱ ψυχές τῆς ποιμνῆς μας μᾶς στέλνουν πάντα τὸ σῆμα κινδύνου, τὸ S.O.S. καὶ ζητοῦν τὴ βοήθειά μας. Τί φύλακες τῆς νοητῆς μας μάνδρας εἴμαστε καὶ τί κυβερνήτες τοῦ σκάφους τῆς ἐρεύνης μας, ἂν δὲν πιάνουμε αὐτὰ τὰ ἀλλεπάλληλα, τὰ συνεχῆ σήματα κι' ἂν δὲν ἀνταποκρινώμαστε μὲ τίς ἰδιαίτερες προσευχές μας καὶ κατ' ἰδίαν ἀλλὰ καὶ κατὰ τίς κοινές μας λατρευτικὲς συνάξεις;

Δὲν εἶναι μόνο χρέος μας οἱ ἐπικαίρες καὶ εἰδικές προσευχές. Εἶναι καὶ ἀνάγκη. Πρέπει νὰ καταστῇ ἀνάγκη τῆς ἱερατικῆς μας ιδιότητος καὶ ὑπάρξεως. Διότι ἐνῶ εἴμαστε οἱ ποιμένες, συγχρόνως εἴμαστε καὶ ἀδελφοί, οἱ πρῶτοι ἀδελφοὶ τῶν πονεμένων καὶ πλανημένων ἀδελφῶν μας. Εἴμαστε μέλη τοῦ ἴδιου πνευματικοῦ σώματος. Κι' εἴμαστε ἀκόμα οἱ ἐκπρόσωποι Ἐκείνου τοῦ μοναδικοῦ μας Κυρίου. Ὁ ἱερέας εἶναι ὁ ὠρισμένος ἐκπρόσωπος τῶν πιστῶν ἀπέναντι στὸν Θεό. Εἶναι ὁ πρεσβευτής. Στεκόμαστε κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους γιὰ ν' ἀκοῦμε τοὺς παλμούς καὶ τοὺς συγκλονισμούς τῆς

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

ΟΑ'. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ μοναχικὴ καὶ ἡ κοσμικὴ ζωὴ ἀντιμάχονται καὶ διαφέρουν στὰ κυριώτερά τους μέρη μεταξύ τους, καὶ καμμιά ἀπὸ τὶς δυὸ δὲν ἔχει ἐντελῶς ἀνόθευτο ἢ τὸ καλὸ, ἢ τὸ κακὸ· ἀλλὰ ὁ μὲν μοναχικὸς βίος εἶναι βέβαια εἰρηνικώτερος καὶ περισσότερον ἀσφαλισμένος κι' ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Θεό· δὲν εἶναι ὅμως ἀπερηφάνευτος, ἐπειδὴ εἶναι ἀνεξέσταστη καὶ δὲν ἔχει μὲ τί νὰ συγκριθῆ ἢ ἀρετὴ πού ὑπάρχει στὴν ζωὴ αὐτῆν· ὁ δὲ ἄλλος ὁ κοσμικὸς εἶναι μὲν ἐπιχειρηματικώτερος καὶ χρησιμώτερος περισσότερο, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν θόρυβο. Κατώρθωσε νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ καὶ νὰ τοὺς σμίξῃ κι' αὐτούς, κατὰ τὸν πλέον ἄριστο τρόπο μεταξύ τους. Γιατὶ ἔκτισε μὲν μοναστήρια κι' ἀσκηταριά· ὄχι ὅμως σὲ ἀπόσταση μεγάλη ἀπὸ τὰ κοσμικὰ καὶ τ' ἀνάμικτα καὶ χωρὶς, σὰν μὲ κάποιον μεσότοιχο, νὰ τὰ ξεχωρίσῃ καὶ νὰ τὰ διαιρέσῃ μεταξύ τους· ἀλλὰ ἀφοῦ καὶ τὰ ἐγειτόνεψε αὐτὰ καὶ τὰ ξεχώρισε. Μὲ τὴν πρόθεσι οὔτε αὐτοὶ πού

καρδιάς τους, ἀλλὰ καὶ κοντά, πολὺ κοντὰ στὸν Θεὸν μας, γιὰ ν' ἀναφέρουμε σ' Αὐτὸν ἀκατάπαυστα τοὺς φόβους καὶ τὶς ἀγωνίες τοῦ λαοῦ του. Νὰ τί μᾶς λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος: «Ὡσπερ τὸν ἅπαντα κόσμον πεπιστευμένος (ὁ ἱερεὺς) καὶ αὐτὸς ὢν ἀπάντων πατήρ, οὕτω πρόσεισι τῷ Θεῷ δεόμενος τοὺς ἀπανταχοῦ πολέμους σβεσθῆναι, λυθῆναι τὰς ταραχάς, εἰρήνην, εὐετηρίαν, πάντων τῶν ἐκάστοτε κακῶν ἐπικειμένων, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ταχεῖαν αὐτῶν ἀπαλλαγὴν». (Περὶ Ἱερωσύνης VI,5).

Πάντα ὁ ἱερέας παραμένει, πρέπει νὰ παραμείνῃ ὁ προσευχόμενος ποιμένας, πατέρας, ἀδελφός, μέλος τοῦ ἰδίου σώματος, προσβευτῆς γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ ἀδελφία του. Πάντα πρέπει εἰδικὲς καὶ ἐπίκαιρες ἐπικλήσεις νὰ ἀναπέμπῃ γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα, (καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ), ὅπως μᾶς εἶπε τὸ χρυσοστόμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχ.μ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἱεροκήρυξ Βασιλικῶ Νευτοκοῦ

Σημείωσις: Εἰς τὸν «Ἐφημέριον» τῆς 15 Δεκεμβρίου 1968 καὶ εἰς τὴν σελ. 842 ἡ ἕκτη ἐκ τῶν ἄνω γραμμῶν νὰ διχρασθῆ «Ἄθεοι μὲν οὖν ὡς οὐκ ἐσμεν» καὶ ὄχι: «Ἄθεοι μὲν οὖν ἐσμέν...», ὡς ἐσφαλμένως ἐτυπώθη.

προτιμοῦν τὴν ἡρεμὴ καὶ στοχαστικὴ ζωὴ νᾶναι ἀκοινωνῆτοι οὔτε καὶ αὐτοὶ ποὺ προτιμοῦν τὴν ἐνεργητικὴ ζωὴ νὰ μὴ μποροῦν νὰ ζοῦν σὰν τοὺς στοχαστές. Κι' ὅπως ἡ γῆ μὲ τὴν θάλασσα, ἔτσι κι' αὐτῶι ἀνταλλάζοντας μεταξύ τους καθετὶ ποὺ ἔχουν, νὰ συντρέχουν γιὰ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ.

ΟΒ'. Καὶ τί ἄλλο ἀκόμα; Εἶναι ὠραῖο πρᾶγμα ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ φτωχοτροφία, καὶ τὸ νὰ βοηθᾷς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἄρρωστησούν; Προχώρησε λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία, καὶ κύτταξε μιὰ καινούργια πόλη· ποὺ εἶναι τὸ κέντρο τῆς εὐσέβειας, καὶ τὸ κοινὸ ταμεῖο τῶν πλουσίων, ποὺ σ' αὐτὸ ἀποταμιεύουν τὸν περισσίο τους πλοῦτο. Καὶ τώρα, μὲ τὶς προτροπές του καὶ τὶς συμβουλές του ἀποθηκεύονται κι' ὅλα τ' ἀπαραίτητα· ποὺ γλυτώνουν, ἔτσι, ἀπὸ τὸ σκοροφάγωμα, καὶ δὲν δίνουν εὐχαρίστηση στοὺς κλέφτες, καὶ ξεφεύγουν κι' ἀπὸ τὴν καταδρομὴ τοῦ φθόνου, κι' ἀπὸ τὴν φθορὰ τοῦ καιροῦ.

Μέσα σ' αὐτὰ οἱ ἄρρωστοὶ δείχνουν ἐγκαρτέρηση φιλοσόφου, οἱ δυστυχισμένοι μακαρίζουν τοὺς ἑαυτοὺς των γιὰ τὴν καλὴ τους μοῖρα, καὶ δοκιμάζονται ὅσοι εἶναι φιλεύσπλαγχοι. Τί εἶναι γιὰ μένα ἔμπρὸς στὸ κατόρθωμα αὐτὸ οἱ ἐφτάπυλες Θῆβες, καὶ οἱ παρόμοιες τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὰ τεῖχη τῆς Βαβυλώνας, καὶ ὁ τάφος τοῦ Μανσώλου στὴν Καρία, καὶ οἱ πυραμίδες, καὶ τ' ἀμέτρητο χάλκωμα τοῦ Κολοσσοῦ, ἢ τὰ μεγαλεῖα καὶ οἱ ὁμορφιές ναῶν ποὺ δὲν ὑπάρχουν πλέον, κι' ἄλλα, ἀπὸ τὰ ὅσα θαυμάζουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ παραδίδουν στὶς ἱστορίες· καὶ ποὺ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν ὠφέλησεν, ἐκτὸς ἀπὸ λιγοστὴ δόξα, ἐκείνους ποὺ τὰ δημιούργησαν. Ἐγὼ δὲ λογιάζω σὰν τὸ θαυμασιώτερο πρᾶγμα τὸν σύντομο δρόμο πρὸς τὴν σωτηρία καὶ τὴν εὐκολώτατην ἀνάβαση πρὸς τὸν οὐρανὸν.

Δὲν παρουσιάζεται πλέον ἔμπρὸς στὰ μάτια μας φοβερὸ κι' ἀξιόδακρυτο θέαμα· ἄνθρωποι δηλαδὴ νεκροὶ προτοῦ ν' ἀποθάνουν καὶ ποὺ ἔχουν νεκρωθῆ στὰ περισσότερα μέλη τοῦ σώματός τους, ποὺ ἀποδιώχνονται ἀπὸ τὶς πολιτείες, ἀπὸ τὰ σπίτια, ἀπὸ τὶς ἀγορές, ἀπὸ τὶς βρύσες καὶ ἀπὸ τὰ πηγάδια κι' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολυαγαπημένους των, καὶ ποὺ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὰ ὀνόματά τους περισσότερο, παρὰ ἀπὸ τὰ σώματά τους. Οὔτε καὶ τοὺς παρουσιάζουν πλέον σὲ λογῆς λογῆς συγκεντρώσεις καὶ συνάξεις, κατὰ συζυγίες καὶ συγκεντρωμένους, χωρὶς νὰ τοὺς συμπονᾷ κανεὶς πλέον ἐξ αἰτίας τῆς ἀρρώστειας τους, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τοὺς μισοῦν. Καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς, ὃν τοὺς ἀπόμεινε καὶ ἡ φωνὴ τους, αὐτοσχεδιάζουν ἀξιολύπητους σκοπούς. Ἄλλὰ γιατί ν' ἀνιστορῶ λυπητερὰ τὰ βάσανά τους, ἀφοῦ ὁ λόγος δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθῆ στὶς δυστυχίες αὐτές; Ἐκεῖνος ὅμως, καὶ περισσότερο ἀπὸ ὅσο τὸ μπόρεσε

κι' ἄλλος κανείς, ἔπεισε, σὰν ἄνθρωποι πού εἴμαστε, νὰ μὴν καταφρονοῦμε τοὺς ἀνθρώπους· οὔτε καὶ νὰ προσβάλλουμε τὸν Χριστό, πού εἶναι ὁ μοναδικός μας ἀρχηγός, μὲ τὴν ἀπανθρωπία μας σ' ἐκείνους. Ἀλλὰ στὶς δυστυχίες, νὰ νοικοκυρεύουμε καλὰ καθετὶ δικό μας, καὶ νὰ δανεῖζουμε στὸ Θεὸ τὴν συμπόνια μας, γιατί κι' ἐμεῖς χρειαζόμαστε τὴν εὐσπλαγχία του.

Γι' αὐτό, οὔτε καὶ μὲ τὰ χεῖλη του, αὐτὸς πού κι' ἀπὸ γένος λαμπρὸ καταγότανε κι' ἀπὸ τοὺς καλοσογιασμένους καὶ ὑπέρλαμπρος στὴ δόξα του, δὲν ἀπαξίωσε νὰ τιμᾷ καὶ μὲ τὰ τὰ χεῖλη του τοὺς ἄρρωστους· ἀλλὰ τοὺς φιλοῦσε σὰν νᾶτανε ἀδελφία του· κι' ὄχι ἀπὸ κενοδοξία, ὅπως θὰ τὸ νόμιζε κανείς (γιατὶ κανείς δὲν συγκρατοῦσε σὲ τόσο βαθμὸν ὅπως αὐτὸς τὸ πάθος αὐτό)· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δώσει, μὲ τὴν δική του ἀνθρωπιστικὴ συμπεριφορά, τὸ παράδειγμα γιὰ νὰ πλησιάζουν γιὰ θεραπεία τὰ σώματα, κι' ἀποβαίνοντας, ἔτσι, σιωπηλὴ καὶ κραυγαλέα παραίνεση.

Κι' αὐτὸ δὲν ἐγίνονταν μέσα μὲν στὴν πολιτεία μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, διαφορετικὰ ὅμως στὴν ὕπαιθρο καὶ στὰ μακρυνὰ μέρη. Ἀλλὰ σ' ὅλους τοὺς προεστοὺς τοῦ λαοῦ πρόβαλε, σὰν κοινὸ τους ἀγῶνα, τὴν φιλανθρωπία καὶ τὴν μεγαλοψυχία σ' αὐτούς. Κι' ἄλλοι μὲν ἔχουν τραπεζιέρηδες καὶ πλούσια φαγητὰ καὶ τὶς μαγγανίες καὶ τὰ ὠραῖα κατασκευάσματα τῶν μαγείρων τους, καὶ τὰ καλοστολισμένα τους ἀμάξια, καὶ τὰ φορέματα, πού καὶ μαλακὰ εἶναι καὶ τοὺς σκεπάζουν ὅλο τους τὸ σῶμα. Ὁ Βασίλειος ὅμως εἶχε τοὺς ἄρρωστους, καὶ τὴν θεραπεία τῶν πληγῶν, καὶ τὴν μίμηση τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἐθεράπευεν, ὅπως ἐκεῖνος, μὲ τὸν λόγο του μονάχα, ἀλλὰ μὲ ἔργα τοὺς λεπρούς.

ΟΓ'. Τί θὰ μᾶς ἀπαντήσουν σ' αὐτά, αὐτοὶ πού τὸν κατηγοροῦν γιὰ ἔπαρση καὶ γιὰ τὴν ἀκαταδεξιά του; οἱ φαρμακεροὶ αὐτοὶ ἐπικριτὲς τῶν τόσο μεγάλων ἔργων, καὶ πού θέλουν νὰ συγκρίνουν μ' αὐτόν, πού εἶναι πρότυπο, αὐτοὺς πού εἶναι ἀκατάστατοι; Μὰ εἶναι λοιπὸν δυνατὸν ν' ἀγκαλιάζῃ μὲν κανεὶς τοὺς λεπριασμένους καὶ νὰ φθάνῃ σὲ τέτοιο σημεῖο ταπεινώσεως, ν' ἀλαζονεύεται δὲ τόσο πολὺ στοὺς γερούς; Καὶ νὰ λυώνῃ μὲ τὶς σάρκες του ἀπὸ τὴν ἐγκράτεια, νᾶχη δέ, ἀπὸ κούφια μεγαλομανία, τέτοια φουσκοθαλασσιὰ στὴν ψυχὴ του; Καὶ τὸν μὲν Φαρισαῖο νὰ τὸν καταδικάζῃ καὶ νὰ διηγῆται τὴν ἀπὸ ματαιοφροσύνη ψευτοταπεινώσή του, καὶ νὰ ξέρῃ πῶς ὁ Χριστὸς καταδέχτηκε νὰ πάρῃ δούλου μορφή, κι' ὅτι συνέτρωγε μὲ τελῶνες, καὶ πῶς ἔνιβε τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του, κι' ὅτι καὶ τὸν Σταυρὸ δὲν ἀρνήθηκε, γιὰ νὰ σταυρώσῃ ἐπάνω του τὶς ἁμαρτίες μας. Καὶ λοιπὸν τί παραδοξότερο πρᾶγμα ὑπάρχει ἀπ' αὐτό, νὰ βλέπῃ δηλαδὴ τὸν Θεὸ νὰ σταυρώνεται, καὶ μάλιστα νὰ τὸν βλέπῃ

μαζί με ληστές, και νά τόν περιγελοῦν ὅσοι περνοδιάβαιναν· αὐτὸν ποῦ εἶναι ἀθάνατος κι' ἀνώτερος ἀπὸ τὸ νά πάθῃ· αὐτὸς δὲ νά σηκώ-
νῃ κι' ἐπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα τὸ κεφάλι του, και τίποτα νά μὴν ἀνα-
γνωρίζῃ ἰσότημό του, ὅπως τὸ θέλουν γι' αὐτὸν ὅσοι τὸν φθοιοῦν.

Νομίζω ὅμως, πὼς ὠνομάτισαν ἐπαρση τὴν εὐστάθεια και τὴν
ὀμαλότητα τοῦ χαρακτήρα του· και μοῦ φαίνεται, πὼς οἱ ἴδιοι αὐτοί,
και τὸν ἀνδρεῖο θά τὸν ἔλεγαν θρασύ· και δειλό, αὐτὸν ποῦ τὰ
μετρᾶ ὄλα καλά· και τὸν φρόνιμο μισάνθρωπο· κι' ἀκοινωνήτο, τὸν
δίκαιο. Και γι' αὐτὸ μερικοί, ὄχι ἀπρόσφορα, ἐσκέφθησαν αὐτό·
πὼς δίπλα στὶς ἀρετὲς ἔχουν ριζώσῃ αἱ κακίαι κι' ὅτι, κατὰ κάποιον
τρόπο, γειτονεοῦν οἱ πόρτες τους· κι' ὅτι τὸ εὐκολώτερο πρᾶγμα
ἀπ' ὄλα εἶναι, ἄλλος νᾶσαι κι' ἄλλο νά σὲ περάσουν, αὐτοί ποῦ δὲν
ἔχουν ἐξασκηθῆ σ' αὐτά.

Γιατί ποιὸς ἦ ἐτίμησε τὴν ἀρετὴ περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον ἦ
ἐτιμώρησε τὴν κακία, ἦ φανέρωσε καλοπροαίρετο στοὺς ἀγωνιστὲς
τὸν ἑαυτό του, ἦ αὐστηρὸ στοὺς φταῖστες· ποῦ και τὸ μειδιάμα του
ἦτανε συχνὰ ἐπαινος, και τὸ νά σιωπᾶ ἐπιτίμηση, ποῦ ἐξύγιαζε
τὸ κακό, με τὴν δικὴ του συνείδηση; Κι' ἂν δὲν ἦταν εὐπροσήγορος,
οὔτε και χωρατατζῆς κι' εὐκολοπλησίαστος, οὔτε κι' εὐχάριστος στὸ
πλήθος, με τὸ νά γίνεται τὰ πάντα στοὺς πάντες, και με τὸ νά κἀνῃ
τὴ χάρη του καθενός, τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἀξίζει μήπως νά τὸν
ἐπαινοῦν περισσότερο, παρὰ νά τὸν ἐπικρίνουν, ὅσοι βέβαια ἔχουν
μυαλό; Ἡ μήπως θά κατηγοροῦσε κανεὶς και τὸ λιοντάρι πὼς δὲν
ἔχει βλέμμα σὰν τοῦ πιθήκου, ἀλλὰ βλοσυρὸ και βασιλικό· ποῦ και
τὰ σκιρτήματά του εἶναι γενναῖα, κι' ὄλος ὁ κόσμος τ' ἀρέσει και τὰ
θαυμάζει. Μὰ και τοὺς ἡθοποιοὺς θά μπορούσε νά θαυμάζῃ, πὼς
κι' εὐχάριστοι εἶναι και φιλόανθρωποι, ἐπειδὴ εὐχαριστοῦν τὰ πλήθη,
και τὰ κάνουν νά γελοῦν, με τὰ ραπίσματα ἐπάνω στὰ πρόσωπά
τους και με τὴν φασαρία ποῦ κάνουν.

Κι' ὅμως, ὄν αὐτὸ εἶναι ποῦ ζητοῦμε, ποιὸς ὑπῆρξε τόσο πολὺ
εὐχάριστος στὶς συναναστροφές, ὅσο μπορᾶ νά τὸ ξέρω ἐγὼ ποῦ
και περισσότερο ἀπὸ τὸν καθένα τὸν ἐγνώρισα; Ποιὸς περισσότερο
χαριτωμένος στὴ διήγηση; Ποιὸς ἀποτελεσματικώτερος στὸ νά
σκύψῃ μὲν με τρόπο σωφρονιστικό, στὸ νά ἐλέγξῃ δὲ με ἀπαλότητα,
κι' οὔτε νά κἀμῃ τὴν ἐπιτίμησην ἀποκοτιά, οὔτε και χαύνωση τὴν
μαλακότητα; ἀλλὰ και τῶν δυὸ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀμετρία, με τὸ νά
κἀνῃ χρῆση και τῶν δυὸ στοχαστικά και στὴν κατάλληλη περίστα-
ση, σύμφωνα με τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ Σολομώντα, ποῦ πρόσταξε πὼς
γιὰ κάθε πρᾶγμα ὑπάρχει κι' ὁ κατάλληλος καιρός.

ΟΔ'. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτά, ὅταν συγκριθοῦν με τὶς ἱκανότητές του
στοὺς λόγους, και πρὸς τὴν δύναμη τῆς διδασκαλίας του, ποῦ ἔφθανε

στήν τελειότητα; Ἐμεῖς ἀκόμη στριφογυρνᾶμε στήν ριζοβουνιά καί ἀπέχομε πολὺ ἀπὸ τὴν κορυφή. Ἀκόμη περνᾶμε πορθμό, παραιτώντας τὸ βαθὺ κι' ἀπέραντο πέλαγος. Γιατί πιστεύω, πὼς ἂν κάποιος γίνηκε ἢ θὰ μπορούσε νὰ γενῆ σάλπιγγα ποὺ ὁ ἦχος τῆς θάφθανε σὲ πολὺ μακρινὴν ἀπόσταση τοῦ ἀγέρα, ἢ φωνὴ Θεοῦ ποὺ περιλαβαίνει ὅλο τὸν κόσμον, ἢ, ἀπὸ κάποιο θαῦμα κι' ἀπὸ κάποια παραδοξότητα, σεισμός οἰκουμενικός, πὼς αὐτὸ εἶναι ἡ φωνὴ του καὶ ὁ νοῦς του, ποὺ τόσο πολὺ ἀφήνει πίσω καὶ τόσο πολὺ ὑπερτερεῖ ὅλους, ὅσο ὑπερτεροῦμε ἐμεῖς τ' ἄλλογα πλάσματα.

Ποιὸς λοιπὸν ἐξάγνισε, μὲ τὴν πνευματικὴ δύναμη, περισσότερο τὸν ἑαυτὸ του, καὶ τὸν ἔκαμεν ἄξιο νὰ διηγῆται τὰ θεῖα; Καὶ ποιὸς ἐφωτίσθηκε περισσότερο μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσης, κι' ἔσκυψε μὲ προσοχὴ στὰ πνευματικὰ βᾶθη, καὶ συναγοικήθηκε μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ στὰ ζητήματα ποὺ εἶναι σχετικὰ μὲ τὸν Θεό; Καὶ ποιοὶ πρᾶγμα ἀπόκτησε νοῦ ποὺ νᾶναι καλύτερος ἐρμηνευτῆς τῶν στοχασμῶν, ὥστε κι' ἀπὸ τὰ δυὸ νὰ μὴ χωλαίνει, ὅπως τὸ λέει ὁ λόγος; ἢ στοὺς δηλαδὴ ποὺ δὲν ἔχει παιδεῖα, ἢ στὴ μόρφωση ποὺ ἔχει συντονίζει τὸ βῆμα τῆς μὲ τὸν νοῦ. ὥστε κι' ἀπὸ τὶς δυὸ ἐξίσου νὰ εὐδοκιμῆ, κι' αὐτὸς νὰ φαίνεται ἀντάξιος πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ πραγματικὰ ἄρτιος.

“Ὅλα μὲν ἔχει δοθῆ ἄδεια στοὺς πνεῦμα νὰ τὰ ἐξετάζη, κι' αὐτὰ τὰ βᾶθη τοῦ Θεοῦ, ὅχι ἐπειδὴ δὲν τὰ ξέρει, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐντρύφῃ στήν ἔρευνα. “Ὅλα δὲ τὰ ζητήματα τοῦ πνεύματος εἶχαν ἐρμηνευθῆ ἀπὸ ἐκεῖνον, κι' ἀπ' αὐτὰ διαμόρφωσε ὅλο τὸ ἦθος του, κι' ἐδίδαξε τὶς μεγάλες κι' ὑψηλές διδασκαλίες, καὶ μᾶς ξεσήκωσε ἀπὸ τὴν σημερινὴ ζωὴ, καὶ μᾶς μετασχημάτισε πρὸς τὴν μελλοντικὴν.

Στοὺς ψαλμοὺς λοιπὸν τοῦ Δαυὶδ ἐπαινεῖται ἡ ὠραιότητα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἥλιου, καὶ ἡ γρηγοράδα του στοὺς δρόμους καὶ ἡ δύναμή του ποὺ λάμπει σὰν γαμπρὸς καὶ εἶναι πελώριος σὰν γίγαντας. Καὶ ποὺ τὸ ἀσταμάτητο διάβα του ἔχει τόσο πολὺ μεγάλη δύναμη, ὥστε νὰ φωτίζει τὰ πάντα ἰσότημα ἀπὸ τὴν μὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη καὶ νὰ μὴ λιγοστεύῃ ἢ θερμότητά του ἀπὸ τὰ διαστήματα. Ἐκείνου δὲ ὁμορφία του μὲν ἦταν ἐρετή, μεγαλεῖο του δὲ ἡ θεολογία καὶ δρόμος του τὸ νᾶναι πάντα σ' ἀδιάκοπη κίνηση, καὶ τὸν φέρνουν ἔως τὸν Θεὸ τ' ἀνεβάσματά της· δύναμή του δὲ ἡ σπορὰ τῆς παιδείας καὶ ἡ διάδοσή της. “Ὡστε κατὰ τὴν κρίση μου, οὔτε κι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ διστάσω νὰ τὸ εἰπῶ, τὸ ὅτι δηλαδὴ σ' ὀλακαίρη τὴν γῆν ἀκούσθηκεν ἡ φωνὴ του καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἡ δύναμη τῆς διδασχῆς του· ποὺ αὐτὸ τὸ εἶπεν ὁ Παῦλος γιὰ τοὺς ἀποστόλους, διαλέγοντάς το ἀπὸ τὸν Δαβὶδ.

Ἐπὶ τῇ 30ῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τοῦ θανάτου του.

(†) Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Α΄

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Τὴν ἴδια στάσι κρατοῦσε σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις του καὶ στὴν συμπεριφορά του καὶ ἔναντι τῶν πολιτῶν, καὶ ἐκείνων ἀκόμη ποῦ τὴν ἔμφυτη εὐγένειά του καὶ τὴν χριστιανική του ἀγάπη τὴν ἐξηγοῦσαν σὰν ἐκδήλωσι ἀδυναμίας.

Σὲ μιὰν Ἐπιτροπὴ ἀπὸ Πειραιῶτες, ποῦ ἤλθε νὰ τοῦ διατυπώσῃ ἓνα αἴτημα, χρησιμοποιοῦντας ἄπρεπο ὕφος «διαδηλώσεως», καὶ ποῦ ἀντὶ τοῦ ρήματος «παρακαλῶ» στοχάσθηκε καλλίτερο τὸ «ἀξιῶ», καὶ μάλιστα μὲ φωνὲς καὶ χειρονομίες, ἀπήντησε μὲ ἡρεμία:

—Κύριοι! Εὐλικρινῶς λυποῦμαι, διότι εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ παρατηρήσω ὅτι ὡς ἄτομον δύναμαι ν' ἀκούω εἰς οἰονδήποτε τόνον διατυπουμένας ἀξιώσεις. Ὡς Ἀρχιεπίσκοπος ὅμως εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δέχωμαι μόνον εἰς εὐλαβὲς ὕφος παρακλήσεις. Χαίρετε!

Καὶ χωρὶς καθυστέρησι ἔκανε μιὰ μεταβολὴ καὶ ἀφῆκε τοὺς συνομιλητάς του μόνους, ποῦ ἔτσι ἔχασαν μονομιᾶς τὴν λαλιά καὶ τὴν ἐξαλλωσύνην.

Ὅλα αὐτὰ ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὸν αὐτοσεβασμό. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ δείχνῃ τὴν ἀπλότητά του πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις.

Κοντὰ στὸ Μέγαρο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ βρίσκεται τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο τῆς Πλάκας. Πῶς τὰ κατάφερε κάποιος θαρραλέος καὶ ἐρευνητικὸς πιτσιρίκιος νὰ καταλάβῃ ὅτι ὅλες οἱ πόρτες μέσα στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ ἦταν ἀνοικτὲς καὶ ὅτι μποροῦσε ὁ καθεὶς νὰ ἰδῇ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο, ἐὰν τὸ ἤθελε, εἶναι μυστήριον! Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι σὲ λίγο μιὰ μικρὴ ομάδα μαθητῶν, κάθε πρωτὶ πρὶν ἀπὸ τὶς ὀκτώ, μὲ τὴν σβελλάδα τῆς ἡλικίας τῆς, ἀνέβαινε γρήγορα-γρήγορα τὰ σκαλιὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἔφθανε στὸ γραφεῖο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, φιλοῦσε χέρι καὶ ὑστερα... Ζήτη! -κατέβαινε χαρούμενη τὶς σκάλες καὶ ἔτρεχε μὲ ἱκανοποίησι γιὰ τὸ σχολεῖο!

Κάποια μέρα, ὅμως, τὴν χαριτωμένη αὐτὴ σκηνὴ ἀντίκρυσαν τὰ ὑπηρεσιακὰ μάτια τοῦ κλητῆρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ μετ'

ἀγανακτήσεως κατεδίκασαν τὸ γεγονός. «Τώρα δηλαδή θ' ἄρχονται καὶ τὰ παιδιὰ; Τί τὸ κάναμε ἐδῶ; Νηπιαγωγεῖο;... "Ἐξω ὅλοι!...».

«Λογάριασε» ὅμως «χωρὶς τὸν ξενοδόχο»... Μόλις ἄκουσε τὶς φωνές ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, πού πῶς καὶ πῶς περίμενε τὴν πρωϊνὴ ἐπίσκεψι, φώναξε πρὸς τὸν κλητῆρα:

—Χαράλαμπε! Παρακαλῶ νὰ μὴ ἐμποδίζετε τὰ παιδιὰ!... Ἀφήσατέ τα νὰ ἔρχονται. Εἶμαι πατήρ, δὲν εἶμαι δεσπότης!

Ὅταν πῆγαινε νὰ λειτουργήσῃ, στὶς Ἱερές Πανηγύρεις ἢ μεγάλες γιορτές στοὺς Ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν, συνήθιζε νὰ μπαίνη ἀπὸ τὴν κυρία εἴσοδο, μὲ γενικὴ κωδωνοκρουσία καὶ νὰ περιβάλλεται τὰ ἱερά ἄμφιά του μὲ ὅλη τὴν τάξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπικοῦ στὸ μέσον τοῦ «σολέα». Τὶς ὁμιλίες καὶ τοὺς θορύβους γύρω του ἀπαγόρευε μὲ εὐγένεια, μεταχειριζόμενος πάντοτε τὸ «Σᾶς παρακαλῶ, μὴ ὁμιλῆτε». Ὅταν συλλειτουργοῦσε μὲ τοὺς βοηθοὺς Ἐπισκόπους του, μόνος αὐτὸς ἔφερε μίτρα. Ἐκεῖνοι περιορίζονταν στὸ νὰ φέρουν τὴν ἀρχιερατικὴ τους στολὴ μὲ καλυμμαῦχι καὶ πανωκαλύμμαυχο.

Ἐκεῖ ὅμως πού φάνηκε ὀλόκληρο τὸ μεγαλεῖο τῆς ὠραίας ψυχῆς του ἦταν στὴν ἀσκησι τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Ἀπὸ τὰ πιὸ σοφὰ ἀποφθέγματα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας εἶναι ὅτι «ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι». Ἄνθρωποι εὐγενικοί, ἀξιοπρόσεκτοι, καλοκάγαθοι στὴν καθημερινὴ ζωὴ, μόλις περιβληθοῦν τῆς ἐξουσίας τὸν μανδύα, ἀλλάζουν καὶ γίνονται ἀγνώριστοι. Ἄλλοι παίρνουν ὕφος σοβαρόν, ἄλλοι γίνονται τύραννοι τῶν ἀδυνάτων καὶ ἄλλοι ἀπρόσιτοι Κάτωνες. Αὐτὸ πού ὑποστηρίζουν ὠρισμένοι ψυχολόγοι μὲ τὴν θεωρίαν τῆς διπλῆς προσωπικότητος καὶ δέχονται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει δύο («ἑαυτοὺς») καὶ «κάθε χοντρὸς κρύβει μέσα του ἓνα λιγνὸ πού ὀλο καὶ ἀγωνίζεται νὰ βγῆ ἔξω», ὅσο κι' ἂν φαίνεται ἀστεῖο, βρίσκει σὲ πολλοὺς τὴν ἐπιβεβαίωσί του.

Πίστευε ὅτι ὁ κόσμος τότε μόνον θὰ ζοῦσε σὲ πελάγη εὐδαιμονίας, ὅταν θὰ δεχόνταν τὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα ὅχι σὰν ἰδεολογικοὺς καὶ θεολογικοὺς στόχους, ἀλλὰ σὰν συνθήματα καὶ ὁδηγίες τρόπου ζωῆς. Ὅτι ὅλες οἱ στενοχώριες, ὅλη ἡ κακοδαιμονία πού περνοῦν ἄτομα καὶ χῶρες ὀλόκληρες πηγάζουν ἀπὸ τὴν κρίσι τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ νεωτέρου ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ αὐτὴν τὴν πίστι του, τὸ «ἐπιεικὲς» αὐτοῦ σὰν χριστιανικὴ ἀρετὴ καὶ παραγγελία τοῦ Κυρίου, «ἐγνώσθη πᾶσιν ἀνθρώποις»... Γι' αὐτὴ ὅμως τὴν ἐπιεικείαν του καὶ τί δὲν ἄκουσε ἀπὸ ὠρισμένους «χριστιανοὺς τῆς Κυριακῆς 8-10 π.μ.», πού εἶναι ξένοι πρὸς τὸ

Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, ἢ ἀπὸ ἄλλους πού πίστευαν ὅτι διοίκησις χωρὶς μαστίγιο δὲν εἶναι δυνατὴ.

Αὐτοὶ ὅλοι ἔλεγαν ὅτι δὲν εἶχε «διοικητικόν», ἀλλὰ ὅταν ἔφυγε γιὰ πάντα, τότε θυμῆθησαν τὰ λόγια του:

—Εἶναι εὐχερέστερον νὰ διοικῆ τις μὲ ὀργὴν καὶ δυσχερέστερον μὲ ἀγάπην!

Λόγια πού θύμιζαν ἐκεῖνα πού εἶπε καὶ σ' ἄλλη περίπτωσι, ὅταν ἄκουσε κάποιον νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ ἴδιος, ἂν ἦταν Ἀρχιεπίσκοπος, θὰ εἶχε, χωρὶς συζήτησι, καθαιρέσει ἕναν ἀπείθαρχο, ἀλλὰ καὶ πολύτεκνο κληρικό, ἀντὶ νὰ τοῦ βάζῃ ἐλαφρότερες τιμωρίες:

—Καλὰ ὅλα αὐτὰ! Εἶχε πῆ τότε. Τὰ παιδιὰ του, ὅμως, τί θὰ τὰ ἔκαμνες; Αὐτὰ δὲν τὰ σκέφθηκες.

Κάποτε πῆγε στὴν Ἀκαδημία, τῆς ὁποίας μὲ τὴν ἴδρυσί της, λόγῳ τῆς ἐπιστημοσύνης του, ὠρίσθηκε πρῶτον μέλος. Βγαίνοντας ἀπὸ τὴν συνεδρίασι καὶ ἑτοιμος γιὰ νὰ φύγῃ, μπῆκε στὸ αὐτοκίνητό του πού τὸν περιέμενε, ἀλλὰ χωρὶς... τὸν ὀδηγό! Ὁ ὀδηγός, ὁ συμπαθέστατος Νίκος εἶχε ἐξαφανισθῆ. Τί εἶχε γίνει; Διέκρινε τὸ ὑποψήφιον τρυφερόν ἡμισύ του νὰ περνᾷ πρὸ τοῦ Φάρου τῶν Γραμμάτων καὶ πρὸ τῆς λάμπσεως του καὶ τοῦ κλονισμοῦ τῆς καρδίας του παράτησε καὶ Ἀρχιεπίσκοπο καὶ Ἀκαδημία καὶ αὐτοκίνητον καὶ τὰ πάντα καὶ ἔτρεξε νὰ τὸ συναντήσῃ... Καὶ «τοῦτο ποιεῖν, κάκεινο μὴ ἀφιέναι»!

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἄρχισε νὰ ἀδημονῆ.

—Μὰ πού εἶναι, τέλος πάντων; Περίεργος ἄνθρωπος!

Καὶ ὅταν ὁ Δημητρός (Δ. Τσακναρῆς, Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς) ἄρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ἀγανάκτησί του, τοῦ εἶπε:

—Ἀντὶ νὰ φωνάζῃς, κάλεσε, τέλος πάντων, ἕνα ταξὶ διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν.

Καὶ ἦλθε τὸ ταξὶ καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἔφθασε στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ, ἐνῶ ὁ «μεμνηστευμένος» ὀδηγός κατέφθασε βραδυπορῶν στὴν Ἀκαδημία καὶ παρέλαβε τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ... Ἀρχιεπισκόπου.

Τὴν ἄλλη μέρα σὰν τὴν βρεγμένη γάτα περιέμενε τὴν καταδίκη του. Ὅλοι τοῦ εἶπανε πῶς θὰ ἀπολυθῆ. «Λογάριαζαν» ὅμως «χωρὶς τὸν ξενοδόχο»... Μόλις τὸν εἶδε, μόλις τὸν ἄκουσε νὰ τοῦ ζητῆ συγγνώμη καὶ νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν λύπη του, περιωρίσθηκε νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸν ἔσχατο τίτλο τοῦ πτωχοῦ ὑβρεολογίου του, πού περιεῖχε δύο μόνον λέξεις: «περίεργος ἄνθρωπος» καὶ «ἀνόητος».

Καὶ στὸν Νίκο, πού τὸν ὑπηρέτησε πιστὰ μέχρι θανάτου, τοῦ ἔδωσε τὸν «δεύτερο» καὶ ἔληξε ἡ ὑπόθεσις!

Τὴν μετακίνησι τοῦ Ἑορτολογίου κατὰ δεκατρεῖς μέρες ὑποστήριξε, γιατί πίστευε ὅτι καμμιά ἀπολύτως σχέσι δὲν εἶχε πρὸς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἕνα ἡμερολόγιο, τὸ Ἰουλιανὸ — τὸ Παλαιὸ — γιὰ τὸ ὁποῖον ἔγινε τόσος λόγος, εἶναι στὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς χρονικὸς ὑπολογισμὸς τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιο, πού ἔγινε στὴν Ρώμη ἀπὸ ἀστρονόμους, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος στὴν ἐποχὴ τῆς εἰδωλολατρείας. Καὶ τὸ ἄλλο, τὸ Γρηγοριανὸ — τὸ Νέο — εἶναι καὶ αὐτὸ, ἄλλος ὑπολογισμὸς ἀπὸ νεωτέρους ἀστρονόμους πάλι στὴν Ρώμη, μετὰ Χριστόν, ἐπὶ τοῦ Πάπα Γρηγορίου XIII πού ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ὀρθόδοξους, πού λόγῳ τοῦ σχίσματος, δὲν μπορούσαν ποτὲ νὰ διανοηθοῦν ὅτι θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἀκολουθήσουν κάτι πού σκέφθηκε πρῶτος ἕνας Πάπας. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο εἶναι ὅτι τὸ νεώτερο ἔχει μικρότερο ἀστρονομικὸ λάθος ἀπὸ τὸ παλαιότερο καὶ ὅτι ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὸν πολιτισμένον κόσμον, μετὰ τὸν ὁποῖον συνδέεται ἡ Πατρίδα μας.

Αὐτὴ τὴν μεταβολὴ πού κρύβει μέσα της πρακτικὲς μόνον δυσκολίες, κυρίως στὴν ἐφαρμογὴ της ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ἐξ αἰτίας τῶν ἐκεῖ προσκυνημάτων καὶ τῆς λατρείας πού γίνεται ἀπὸ τίς Ἐκκλησίες τῶν διαφόρων δογμάτων, πού διατηροῦν σχετικὰ δικαιώματα πάνω σ' αὐτά, δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβῃ ἕνα μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, πού μπορεῖ νὰ μὴ διακρίνεται γιὰ τὴν μεγάλῃ του μόρφωσι, εἶχε ὁμῶς καὶ ἔχει μεγάλῃ πίστι καὶ «ζῆλον οὐ κατ' ἐπίγνωσιν». Αὐτὸς ὅλος ὁ κόσμος, φανατισμένος ἀπὸ καλογήρους τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πού ἐγκατέλειψαν τὴν ἄσκησι στὴν μόνωσι καὶ ἔφθασαν στὶς πόλεις, καὶ ἀπὸ πολιτικούς πού ἐβλεπαν σ' αὐτὸν «κουκιά γιὰ ψήφους», πίστεψε ὅτι ἡ πίστις τῶν πατέρων του καταρρακώθηκε. Ὅτι «πουληθῆκαμε» μετὰ τὴν ἡμερολογιακὴ μεταβολὴ στὸν Πάπα καὶ ὅτι «φραγκέψαμε». Καὶ ἔτσι, μετὰ λάθη, καὶ ἁμαρτωλὲς ἀνοησίες σὲ μία Ἐρησικεία ἐνὸς Θεοῦ — τοῦ μόνου Θεοῦ —, πού δὲν γνωρίζει χρόνους ἢ καιροὺς, δημιουργήθηκε «ζήτημα» ἀπὸ τὸ μηδὲν, ἴσως-ἴσως καὶ γιὰ τὴν ἔφταιξε καὶ ὁ τρόπος τῆς μεταβολῆς.

Ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία ὁ Χρυσόστομος ὑπέστη θλίψεις καὶ δοκίμασε πικρίες. Ὅχι μιὰ καὶ δυό, ἀλλὰ πολλῆς. Πίστευε ὅτι ὁ Παλαιοημερολογισμὸς θὰ ὑποχωρήσῃ μετὰ τὴν διαφώτισι τῶν πλανωμένων καὶ χρειάσθηκε νὰ δείξῃ ὅτι κάτω ἀπὸ τὸ βελούδο τοῦ χαρακτῆρος του ἔκρυβε γιὰ τὰ γενικὰ θέματα τῆς Ἐκ-

κλησίας σιδερένια και άμετακίνητη θέλησι. Έτσι, έγινεν ό μῶλος πάνω στόν όποϊον ξέσπασαν μανιασμένα τά φοβερά κύματα τοῦ φανατισμοῦ.

Στά 1926 πήγε νά λειτουργήσῃ στόν Ἱερὸ Ναὸ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης στὸν Πειραιᾶ, πού πανηγύριζε. Τότε δέχθηκε τὴν ἐπίθεσι ἐνὸς παλαιοημερολογίτη κουρέα πού κρατῶντας ψαλίδι στὸ χέρι, ἀπὸ τὸ πρωτὶ ἴσα μὲ τὸ βράδυ, στοχάσθηκε ὅτι μ' αὐτὸ θὰ προέβαινε στὴν ... καθαίρεσι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, κόβοντάς του τὰ γένεια...

Ὁ Καραγιαννίδης, ὅπως ἦταν φυσικό, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀσεβessäτή ἀπόπειρά του μέσα σὲ ἱερὸ χῶρο, συνελήφθηκε καὶ ὠδηγήθηκε στὸ κρατητήριο. Καὶ μπορεῖ νά γραφῆ σὰν παραστατικὸ στοιχεῖο ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὅτι μία Ἐφημερίδα, θέλοντας νά παραστήσῃ τὸν «ἡρωϊκὸ» ἄθλο του στίς στῆλες τῆς, καταδέχθηκε νά δημοσιεύσῃ μίαν ψεύτικη εἰκόνα μ' ἓνα ἄσχετο πρὸς τὴν ἀθλιότητα ψαλίδι καὶ στὴν ἄκρη του μία τούφα ἀπὸ τρίχες, μὲ τὴν ὑποσημείωσι «τὸ ψαλίδι τοῦ Καραγιαννίδη καὶ ἡ γενειὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου»... Σημεῖα τῶν καιρῶν!

Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ Χρυσόστομος, μέσα στὴν πικρία του, δὲν ἐλησμόνησε τὴν οἰκογένεια τοῦ Καραγιαννίδη! Αὐτὴ δὲν μποροῦσε νά φταίῃ σὲ τίποτε γιὰ τὴ δρᾶσι ἐκείνου. Καὶ ἔστειλε ἐκεῖ πού ἐκρατεῖτο γιὰ νά ρωτήσουν ἂν εἶχε ἀνάγκες γιὰ νά ἔλθῃ ἐπίκουρος στὴν περιπέτειά του, γιὰ τὴν ὁποία ἐδήλωσε ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσε νά διωχθῆ.

Ἡ ἐπιείκεια, ὅμως, αὐτὴ πρὸς τὸν συνάνθρωπο εἶχε καὶ ὄρια. Σταματοῦσε ἐκεῖ πού ἄρχιζε κάτι ἄλλο. Τὸ σύνορον τοῦ συμφέροντος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας ἦταν λειτουργός. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἄρχιζε ὁ βράχος τῶν πεποιθήσεων πού εἶχε ρίζες τόσο βαθιές, ὥστε δὲν μποροῦσε νά μετακινήθῃ, μὲ συμβιβασμοὺς καὶ μειδιάματα.

Μετὰ τὴν ἀπόπειρα, πού ἔγινε ἐναντίον του ἀπὸ τὸν κουρέα Καραγιαννίδη, σορὸς ἀπὸ τηλεγραφήματα καὶ ἐπιστολὰς συμπαθείας τοῦ ἀπευθύνθησαν σταλμένα ἀπὸ ἐκπροσώπους Ἐκκλησιῶν καὶ φίλους. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἦτανε καὶ ἓνα τοῦ ἐγκατεστημένου στὴν Ἀθῆνα («Ἐπισκόπου Θεοδωρουπόλεως») τῶν Οὐνιτῶν Γεωργίου Χαλαβατζῆ.

Ἐνα τέτοιο γράμμα, μὲ τυπικὴ περισσότερο παρὰ οὐσιαστικὴ σημασία, σ' ἓναν ἄλλον δὲν θὰ ἔδινε ἀφορμὴ παρὰ γιὰ μιὰ τυπικὴ ἀπάντησι εὐχαριστηρίων. Ἡ ἀντίδρασις ὅμως τοῦ Χρυσό-

στόμου, ἀπ' αὐτὸ ἦταν ἐντελῶς διαφορετική. Τὸ γράμμα αὐτό, εὐγενέστατο καὶ μὲ φιλικώτατα αἰσθήματα, ἤ, τοῦλάχιστον, διανοήματα γραμμένον, ἦτανε καθαρὴ πρόκλησις. Δὲν τὸ εἶχε γράφει ὁ τυχαῖος ἄνθρωπος. Τὸ ἔγραψε ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Οὐνιτῶν, τῶν «προβατοσχῆμων λύκων».

Παραμερίζοντας, λοιπόν, τὸν σορὸ τῶν ἀπαντήσεων, ἀνέσυρε ἀπὸ τὸ ἀνεξάντλητο ἐπιστημονικὸ ὄπλοστάσιό του τοὺς περιφήμους φακέλους του, μέσα στοὺς ὁποίους, ἀπὸ χρόνια, συστηματικὰ μὲ τὴν μελέτη τῶν πηγῶν, ἔγραφε καὶ διατηροῦσε βιβλιογραφικὰ σημειώματα, κατὰ κατηγορίες ἱστορικῶν θεμάτων καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὸν ἀναφερόμενο στὴν προσηλυτιστικὴ δραστηριότητα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, στὴν Οὐνία μέσα στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο. Ἐγραψε τότε μιὰν ἀπάντησι στὸν Οὐνίτη Ἐπίσκοπο, ποὺ ἀδίστακτα πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ μνημειώδης. Ἀπάντησι αὐθόρμητη, μέσα στὴν ὁποία, μετὰ τὰ τυπικὰ εὐχαριστήρια, τοῦ ἔγραφε, χωρὶς περιστροφές, «τί γυρεύετε στὴν Ὁρθόδοξῃ Ἑλλάδα». Τοῦ ἐσημείωνε ὀλόκληρη τὴν ἐγκληματικὴν δρᾶσι τῶν Οὐνιτῶν, ποὺ κυκλοφοροῦσαν στὴν Ἀθήνα, παπικοὶ αὐτοί, μὲ ράσα ὀρθοδόξων Κληρικῶν καὶ ἐπωφελοῦμενοι τῶν εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ φοβερῶν συνεπειῶν τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς, ἔσπειραν «φιλανθρωπίας» διὰ νὰ θερίζουν... προσηλυτισμό!... Μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ ἀναλύεται ὀλόκληρη ἡ Ἱστορία τῆς Οὐνίας καὶ θίγεται τὸ θέμα τοῦ πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης.

Ἡ ἐπιστολὴ καταπέλτης, ἀσφαλῶς, ἤθελε ἀπάντησι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Παπικῶν. Ἀπάντησι μὲ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, καλοφτιαγμένα καὶ κακοφτιαγμένα — τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ ἀπάντησις ἦλθε. Ἀσφαλῶς, δὲν ἦτανε γραμμένη στὴν Ἀθήνα. Εἶχε σταλῆ ἀπὸ τὴν Ρώμη, ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ συνεργεῖα τοῦ Βατικανοῦ, ἔτοιμα καὶ κατηρτισμένα «πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν».

Ὁ Χρυσόστομος, ὅμως, δὲν χωράτευε. Σ' ὅ,τι εἶχε περιλάβει στὴν πρώτη ἀπάντησι, πίστευε. Καὶ μόλις πῆρε τὴν ἀντὶ ἀπάντησι τοῦ ... Ἐπισκόπου Θεοδορουπόλεως Γεωργίου Χαλαβατζῆ, ρίχτηκε στὸ γράψιμο γιὰ τὴν σύνταξι τῆς ... «ἐπαναπαντήσεως»... Χωρὶς ὑπερβολή, τότε, μὲ σύντονη ἐργασία, γράφτηκε καὶ ἡ δευτέρη ἐπιστολὴ του, μέσα στὴν ὁποία ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ἕνα πρὸς ἕνα, μὲ τὴν ... «μπουλτόζα» τῆς Ἱστορίας κονιορτοποιήθηκαν.

Πόση σημασία ἀπέδωκε, τότε, τὸ Βατικανὸ στὴν ἀλληλογραφία αὐτὴν φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὀλόκληρη, σὲ μετάφρασι

γαλλική, καταχωρίσθηκε στὸν 18ον Τόμο τῆς *Orientalia Christiana* τῆς Ρώμης.

Ὑστερα ἀπὸ λίγο (1930), ὁ Χρυσόστομος δημοσίευσε τὸ ἔργο του «Περὶ τοῦ Πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης», ποῦ ἀφιέρωσε «Τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ». Μέσα στὸν πρόλογό του προσκαλεῖ «τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀδιαφιλονείκητον ἱερὰν θέσιν τοῦ Πατριάρχου τῆς ἐν τῇ Δύσει Ἐκκλησίας, ἐγκαταλείπων τὸ ἀσύστατον καὶ φαντασιῶδες ἀξίωμα τοῦ ἀλαθῆτου μονάρχου».

Ἀποτέλεσμα, ἀκόμη, αὐτῆς τῆς ἀνυποχώρητης προσηλώσεώς του στὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας ἦταν καὶ ἡ αὐστηρὴ στάσις ποῦ κρατοῦσε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐξετάσῃ ζητήματα ἀναφερόμενα στὴν ὀφειλομένη ἀπὸ τὸν ἱερό κληρο τοῦ ἀξιοπρέπεια.

Κάποτε προήδρευε τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου. Κατηγορούμενος ἦταν ἓνας ἀρχιμανδρίτης, ποῦ βρισκόταν μακρῶς, πολὺ μακρῶς, ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ αὐτοσεβασμοῦ. Προικισμένος, ὁ κατηγορούμενος αὐτός, μὲ τὸ χάρισμα τῆς εὐγλωττίας, καὶ δεινὸς ἠθοποιός, κατῳρῶνε τὰ μεγάλα νὰ τὰ παρουσιάσῃ μικρὰ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα. Στὴν ἀπολογία του, χρωματισμένη μὲ ὅλα τὰ μελαγχολικὰ χρώματα, ἄρχισε νὰ διηγῆται τὴν ζωὴ του ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας — παλαιά, πολὺ παλαιά μέθοδος ὅλων τῶν ἐνόχων! — καὶ τελικά, ἀφοῦ παρέσυρε ὅλους τοὺς συνέδρους Ἀρχιερεῖς στὸ κλίμα καὶ στὴν συμπάθεια τῶν ἐπιχειρημάτων του, ἔφθασε στὸ κεφάλαιο τῆς προσφορᾶς τῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν Πατρίδα.

Ἐχοντας τὸ «χάρισμα» τοῦ κλάματος, ὅσον κι' ἂν φανῆ παράξενο, —κατὰ βούλησιν! — ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ σὲ μιὰ στιγμή, θέλοντας νὰ δείξῃ τὰ τραύματα ποῦ εἶχε στὸ στήθος του, σὰν ἰσόβια, ἀναφαίρετα καὶ ἀνεξίτηλα παράσημα, τράβηξε μὲ μιὰ θεατρικὴ χειρονομία τὸ ἀντερί του μὲ τόση δύναμι, ὥστε νὰ σπάσουν τὰ κουμπιά του καὶ ἔδειξε τὸ στήθος του γεμᾶτο οὐλῆς καὶ τρύπες!

Τὸ θαῦμα δὲν ἀργεῖ νὰ γίνῃ! Ἐνας ἐκ τῶν συνέδρων — ἁγία ψυχὴ! — ἀνελύθη εἰς δάκρυα. Οἱ ἄλλοι ἦταν «ἐπάνω στὸ τσάκι»! «Κλάμα καὶ χασμουρητὸ» εἶναι μεταδοτικά.

Μόλις εἶδε τὴν κατάστασι αὐτῆ, ὁ Μακ. Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου εἶπε:

— Διακόπτομεν ἐπὶ ἐν τέταρτον πρὸς ἀναψυχὴν!

Μέσα ὅμως, στὴν «διακοπῆ» αὐτῆ, ἡ δίκη συνεχίσθηκε στὴν

πραγματικότητα. Γιατί, στο ιδιαίτερο γραφείον του Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶπε πρὸς τὰ μέλη τοῦ Δικαστηρίου:

—“Ἄγιοι Ἀδελφοί! Δὲν ὑφίσταται, νομίζω, θέμα ἀγάπης πρὸς τὸν κατηγορούμενον καὶ συμπαθείας πρὸς τὰ δεινά του. Τίθεται θέμα ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ἀγῶνά της! Δὲν κρίνεται ὁ κατηγορούμενος διὰ τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις καὶ τὰς θυσίας πρὸς τὴν Πατρίδα. Κατακρίνεται δι’ ἔλλειψιν αὐτοσεβασμοῦ καὶ διὰ σκάνδαλον εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιβάλλεται νὰ καθαιρεθῇ...

Μετὰ τὴν ψυχρολουσία, ξανάρχισε ἡ διαδικασία. Καὶ ὁ κατηγορούμενος, ποῦ ἦταν ...«ἀλάτσα...», κατάλαβε τὴν συνέχεια τῆς υποθέσεως. Εἶπε, ἀκόμη, ὀλίγα τραγικά, εἶδε πὼς δὲν πιάνουνε φωτιὰ καὶ «ἐπεράτωσε τὴν ἀπολογία του».

Σὲ λίγο ἡ ἀπόφασις ἔβγαινε στὰ μέτρα τῆς Δικαιοσύνης...

Ἡ Ἐκκλησία ἦταν γ’ αὐτὸν «τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων». Ὅ,τι δὴποτε μπορούσε νὰ γίνῃ, φθάνει νὰ μὴν πειραζόνταν Ἐκείνη.

“Ὅσοι ζοῦν μέσα στὸ κλῆμα Της, ὅσοι Τὴν ἀγαποῦν, ὅσοι νοιώθουν παιδιὰ Της, ὅσοι ἀναπνέουν τὸ ἄρωμα καὶ τὸ λιβάνι Της, νοιώθουν τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἀπομονώσεώς Της ἀπὸ τὰ σκάνδαλα. Αὐτὰ Ἐκείνην δὲν τὴν καταλύουν. Ἄν εἶχαν αὐτὴν τὴν δύναμι, θὰ ἔπρεπε νὰ Τὴν εἶχαν διαλύσει ἀπὸ αἰῶνες. Δὲν τὴν καταλύουν, γιατί εἶναι θεῖες οἱ βάσεις Της. Διώχνουν ὅμως ἀπὸ κοντὰ Της ὅλους τοὺς ἀδυνάτους —καὶ εἶναι πολλοὶ— καὶ καταστρέφουν ψυχές. Τῆς δημιουργοῦν ζημία ἀνυπολόγιστη. Ὅσοι γίνονται χωρὶς βάσιμη δικαιολογία καὶ χωρὶς ἀφευκτὴ ἀνάγκη» πρόξενoi θορύβου, πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ’ ὄψει τους, ὅτι δουλεύουν κάτω ἀπὸ τίς διαταγὰς τοῦ Ἀρχοντα τοῦ κακοῦ.

Αὐτὲς τίς πεποιθήσεις εἶχε, σὰν βαθὺς μελετητῆς τῆς ἱστορίας. Καὶ φυλαγόνταν ἀπὸ κάθε σκάνδαλο καὶ θόρυβο, ἔστω καὶ ἀδικαιολόγητο, ἐπαναλαμβάνοντας τὸ «ρῦσαί με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων καὶ φυλάξω τὰς ἐντολάς Σου».

Στὸ Ὁρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης, ὅταν ἔμενε τὴν νύκτα, κοιμῶνταν σ’ ἓνα δωμάτιο κοντὰ στὸν πρῶτο θάλαμο τῶν παιδιῶν, ἐφ’ ὅσον τὸ σημερινὸ διαμέρισμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρ-επισκόπου ἔγινε ἐπὶ τοῦ διαδόχου του, μακαρίτου Χρυσάνθου. Ἐκεῖ, σ’ αὐτὸ τὸ ταπεινὸ δωμάτιο, ἀπηγόρευε στὶς καθαρίστριες τὴν εἴσοδο, ὅταν ζητοῦσαν νὰ τοῦ τὸ νοικοκυρέψουν.

— Εὐχαριστῶ πολύ, ἔλεγε. Θὰ τὸ τακτοποιήσω μόνος μου. Εἶμαι καλόγηρος. Πηγαίνετε!

Τὴν ἴδια μέριμνα καὶ σκέψι εἶχε, ὅταν ἀπὸ τὴν δημιουργία σκανδάλου θὰ ἦταν δυνατὸν ὁ ἴδιος μέσα στίς ἀπερίγραφτες δικαιολογίες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ προσπορισθῇ ὠφέλεια. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔδειξε στὸ παρακάτω ἐπεισόδιο, ποῦ δημιουργήθηκε σὲ μιὰ ἀπὸ τίς τραγικώτερες περιπέτειες τῆς Ἀρχιερατείας του.

Στὰ 1935 τρεῖς Ἀρχιερεῖς, ὁ συνυποψήφιος διὰ τὴν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν Μητροπολίτης Δημητριάδος Γερμανὸς Μαυρομάτης, ποῦ εἶχε κυριολεκτικὰ καταδιώξει τοὺς Παλαιοημερολογίτες στὴν περιοχή τοῦ Βόλου καὶ εἰσηγηθῆ τὴν καθαίρεσι κληρικῶν «ἐπὶ παλαιοημερολογιτισμῶ», ὁ Μητροπολίτης πρώην Φλωρινῆς Χρυσόστομος Καβουρίδης, συμπατριώτης του καὶ ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου Χρυσόστομος κήρυξαν Ἐπανάστασι(!) κατὰ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας, μὲ σκοπὸ τὴν ἐπιαναφορὰ τοῦ Παλαιοῦ Ἡμερολογίου, καὶ οὐσιαστικά, τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Χρυσοστόμου.

Τὴν ἐπομένη ἐκείνης τῆς φοβερῆς μέρας γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Χρυσόστομο, ὁ Δημητριάδος Γερμανὸς, σὰν ἀρχηγὸς τῆς στάσεως, ἔσπευσε νὰ κἀνῃ δηλώσεις στὸν τύπο, ὅτι μάχεται «ἐπὶ τῶν ἀδαμαντίνων πύργων τῆς Ὁρθοδοξίας»!

Ὁ «Ἀνεξάρτητος Τύπος», ἡμερησία τότε ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν, ποῦ τύπωνε τίς ἐπικεφαλίδες τῆς μὲ πράσινο μελάνι, ἐτοιμάσθηκε νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ, δημοσιεύοντας καυστικώτατο ἄρθρο ποῦ θὰ περιεῖχε πραγματικὰ ἀδιάσειστα καὶ φοβερὰ στοιχεῖα καὶ ποῦ θὰ συνέτριβαν — ἀλλοίμονον! — τὴν προσωπικότητα τοῦ «μαχομένου ἐπὶ τῶν ἀδαμαντίνων πύργων τῆς Ὁρθοδοξίας»!

Τὸ βράδυ ὅμως τῆς προηγουμένης μέρας ποῦ ἐπρόκειτο νὰ δημοσιευθῆ τὸ ἄρθρο αὐτό, ὁ Χρυσόστομος, ἀπὸ κάποιον ποῦ θέλησε («νὰ τὸν παρηγορήσῃ», ἔμαθε ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸ καὶ ἀμέσως μέσα στὴν νύχτα, ἔδωκε τὴν ἐντολὴ μὲ εἰδικὸ ἀπεσταλμένο νὰ παρακληθῆ ἐκ μέρους του ὁ Διευθυντῆς τῆς Ἐφημερίδος γιὰ νὰ μὴ γράψῃ «οὔτε λέξι» σχετικῶς. Καὶ ὅταν τοῦ παρατηρήθηκε ὅτι μὲ τὴν δημοσίευσί τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς του θὰ «ἐκείτο ἐκτάδην», ἀπήντησε:

— Ἀνόητε! Ἐκτάδην θὰ κεῖται ἡ Ἐκκλησία καὶ Αὐτὴ κυρίως μὲ ἐνδιαφέρει. Τίποτε ἄλλο! Δὲν θὰ γραφῆ οὔτε λέξις!... Τὸ ἀκοῦτε; οὔτε λέξις!...

(Συνεχίζεται)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

157. Τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων οἱ χριστιανοὶ λαμβάνουν τὸν μέγαν ἁγιασμόν. Ἐπιτρέπεται νὰ πίνουν ἀπὸ αὐτὸν αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἢ μόνον νὰ ἀγιαζοῦν τὰ σπίτια καὶ τὰ κτήματά των; Πολλοὶ μετὰ ἀπὸ ἄρκετὸ καιρὸ τὸν ἐπιστρέφουν στὴν ἐκκλησία. Τί πρέπει νὰ κάμνωμε στὴν περίπτωσι αὐτῆ; (Ἐρώτησις Αἰδεσ. Δ. Παπακωνσταντίνου).

Μὲ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ ἔχομε ἀσχοληθῆ ἔπανειλημμένως ἐξ ἀφορμῆς ἄλλων ἐρωτήσεων (βλέπε τίς ὑπ' ἀριθμ. 31, 35, 79, 125 καὶ 135). Ἐπανερχόμεθα καὶ πάλι ἐξ ἀφορμῆς τῆς διπλῆς ἐρωτήσεως τοῦ σεβαστοῦ ἱερέως

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία περιέβαλε πάντοτε τὸν μέγαν ἁγιασμό με ἰδιαιτέρα εὐλάβεια, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἰδιαιτέρας ἱερότητος τῆς τελετῆς, πού τελεῖται εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν ἑορτασμό τοῦ γεγονότος αὐτοῦ. Καὶ δὲν κατατάσσεται μὲν μετὰ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, ἀλλὰ ἡ σχέσις της πρὸς τὴν εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὴν κάμνει ἰσότιμο πρὸς αὐτό, γιαυτὸ καὶ ὁ ἁγιασμός ἐθεωρεῖτο (ἀδύτερον τῆς ἁγίας κοινωνίας) (κατὰ τὸν κώδικα Σινᾶ 978) καὶ ἐδίδετο, ὅπως καὶ σήμερα, ἀντὶ αὐτῆς στοὺς ἔχοντας κάποιο κώλυμα γι' αὐτὴν πιστοὺς. Ὁ τονισμός αὐτὸς τῆς ἱερότητος τῆς ἀκολουθίας ὠδήγησε, ἀπὸ εὐλάβεια βέβαια, σὲ ὀρισμένες ὑπερβολές, μία ἀπὸ τίς ὁποῖες εἶναι καὶ αὐτὴ στὴν ὁποία ἀναφέρεται ἡ ἐρώτησις. Τὸ ὀλιγώτερο θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς παράδοξος καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε ἴσως ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνωμε σ' αὐτή, γιὰτι εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πράγματα. Εἶναι ὅμως ἀρκετὰ διαδεδομένη καὶ ἐπειδὴ γίνεται αἰτία νὰ στεροῦνται πολλοὶ πιστοὶ τοῦ ἁγιασμοῦ πού προσφέρεται διὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς καὶ ἔτσι ἀντιστρατεύεται σ' αὐτὸν τὸν σκοπὸ τῆς τελεσεώς της, δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀντιπαρέλωμε.

Θὰ ἀντλήσωμε τίς πληροφορίες μας ἀπὸ τὰ διακονικὰ καὶ τίς εὐχῆς τῆς ἰδίας τῆς ἀκολουθίας καὶ ἀπὸ τὴν πρᾶξι καὶ τάξι τῆς Ἐκκλησίας πού ἐκφράζεται στίς τυπικῆς διατάξεις, πού κατὰ τοὺς διαφόρους κώδικας τὴν συνοδεύουν. Τὸν σκοπὸ καὶ τὸν προορισμὸ

κάθε ακολουθίας πρέπει να τον αναζητούμε πάντοτε μέσα στα κείμενά της, από την έρμηνεία των όποιων άντλούμε τις πληροφορίες που μās είναι απαραίτητες για την κατανόησί της. "Έτσι γνωρίζουμε τον «σκοπό τής Έκκλησίας» κατά τον Συμεών Θεσσαλονίκης (Έρμηνεία... 94). Κάθε παράδοσις ή θεωρία που δέν συμφωνεί ή και που αντίκειται προς αυτά είναι κατ' ανάγκη άπορριπτέα.

Τό έρώτημα είναι άν πρέπει να πίνουν οι χριστιανοί τον μέγαν άγιασμόν κατά την ήμέραν των Θεοφανείων. Στο θέμα αυτό τα κείμενα είναι τόσο σαφή, που δέν χωρεί καμμία άμφισβήτησις. Στα ειδικά ειρηνικά τής ακολουθίας του μεγάλου άγιασμού υπάρχουν, εκτός των άλλων, δύο χαρακτηριστικές αιτήσεις: «Υπέρ του γενέσθαι αυτό (το ύδωρ) προς καθαρισμόν ψυχών και σωμάτων πāσι τοις άρουμένοις πίστει και μεταλαμβάνουσιν έξ αυτού...» και «Υπέρ του καταξιοθῆναι ήμās έμπλησθῆναι άγιασμού δια τής των υδάτων τούτων μεταλήψεως τῆ άοράτῳ έπιφανεία του άγιου Πνεύματος...». Εκτός αυτών στα χειρόγραφα υπάρχει πλήθος παρομοίων προς αυτές αιτήσεων: «Υπέρ του γενέσθαι αυτά πāσι τοις χριστιάνοις έξ αυτών και μεταλαμβάνουσιν εις καθαρισμόν μολυσμού σαρκός και πνεύματος...» (Σινᾶ 958), «Υπέρ του γενέσθαι αυτό πāσι τοις χρωμένοις έξ αυτού πίστει και μεταλαμβάνουσιν εις καθαρισμόν...» (Έθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 664, 1910, 2573, 2724), «Υπέρ του γενέσθαι αυτά πāσι τοις χριστιάνοις και μεταλαμβάνουσιν έξ αυτών εις καθαρισμόν...» (Έθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 64, 877), «Υπέρ του φωτισθῆναι ήμās τῆ αυτού μεταλήψει...» (Έθνικῆς Ἀθηνῶν 64), «Υπέρ του γενέσθαι τοις μεταλαμβάνουσιν έξ αυτού και χριστιάνοις εις ἴασι ψυχῆς και σώματος...» (Έθνικῆς Ἀθηνῶν 685) κλπ. Έξ ἴσου σαφεῖς είναι και οι εὐχές. "Έτσι στην καθαριαστική εὐχή «Μέγας εἰ, Κύριε...» διαβάζουμε: «"Ινα πάντες οι άρүүμενοι και μεταλαμβάνοντες ἔχοιεν αυτό προς καθαρισμόν ψυχών και σωμάτων...» και κατωτέρω «Δός πāσι τοις τε άπτομένοις, τοις τε χριστιάνοις, τοις τε μεταλαμβάνουσι τον άγιασμόν, την εὐλογίαν, την κάθαρσιν, την υγειαν...». Στην εὐχή έξ άλλου τής κεφαλοκλισίας «Κλῖνον, Κύριε, τὸ σῶς σου...» υπάρχει μία παρομοία φράσις: «και καταξίωσον ήμās έμπλησθῆναι του άγιασμού σου δια τής του ύδατος τούτου μεταλήψεως τε και ραντισμού...».

"Ισως όμως θα μπορούσε να προβληθῆ ή αντίρρησις ότι οι εὐχές μιλοῦν για την μετάληψι του άγιασμού ἔχι κατά την ήμέραν των Θεοφανείων, αλλά μετά από αυτήν, στην περίπτωση τής μεταλήψεως αυτού άντι τής θείας κοινωνίας κατά τις άλλες ήμέρες του έτους. "Από τις τυπικές όμως διατάξεις των χειρογράφων διαφω-

τιζόμεθα και για τὸ θέμα αὐτό. "Ολοι οἱ κώδικες ποὺ περιέχουν τὴν ἀκολουθία κάμνουν ρητῶς λόγο για τὴν μετάληψη ἐκ τοῦ ἀγιάσματος τῶν πιστῶν, μάλιστα πρὸ τοῦ ἀντιδώρου. Σταχυολογοῦμε μερικὲς χαρακτηριστικὲς μαρτυρίες: «Ὁ δὲ ἱερεὺς γεμίσας τὰ ἀγγεῖα τῆς ἐκκλησίας ἐκ τῆς φιάλης...ἀρχεται ραίνειν τὸν λαὸν ἐκ τοῦ ὕδατος· εἶθ' οὕτως ἀπογεύεται ἐξ αὐτοῦ μετὰ τὸ συστεῖλαι τὰ ἅγια, και δίδωσι και τῷ λαῷ...» (Τουρῆνου 216), «ἀπογεύεται ἐξ αὐτοῦ και δίδει και τῷ λαῷ...» (Σινᾶ 966), «και πάντες βαπτίζόμενοι ἐκ τῆς τοῦ ὕδατος ραντίσεως και πόσεως...» (Σινᾶ 1096), «πάντων ἀγιαζομένων και μεταλαμβανόντων ἐκ τῆς τοῦ ἀγιάσματος μεταλήψεως και ραντίσεως...» (Ἐθνικῆς Ἀθηνῶν 788), «πάντων δὲ ἀγιαζομένων και μεταλαμβανόντων ἐκ τῶν θείων τούτων ἀγιασμάτων και μεταλήψεως και ραντίσεως ἐμφορουμένων...» (Ἐθνικῆς Ἀθηνῶν 2724), «πάντων μεταλαμβανόντων και ἀγιαζομένων ἐκ τῆς τοῦ ὕδατος ραντίσεως...» (Ἐθνικῆς Ἀθηνῶν 64, 662, 754, 1910, 2573) κλπ.

Και ἓνα ἐπὶ πλέον στοιχεῖο ἀπὸ τὴν σύγχρονο πρᾶξι τῶν Μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους: Οἱ μοναχοί, ὡς γνωστὸν, μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν κάθε ἄλλο παρὰ ὡς νεωτερίζοντες ἢ ἀνευλαβεῖς. Κοινωνοῦν, λοιπόν, τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ ὄχι μόνο κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἀλλά, κατὰ τὴν συνήθειά των νὰ πίνουν ἀγιασμὸ κάθε ἡμέρα μετὰ ἀπὸ τὴν θεία λειτουργία, μεταλαμβάνουν ἀπὸ αὐτὸν και καθ' ὅλο τὸ ὀκταήμερο μέχρι τῆς ἀποδόσεως τῆς ἑορτῆς. Σὲ ἄλλη περιπτώσει ἀναφέραμε τὴν ἀρχαία πρᾶξι νὰ τὸν διατηροῦν οἱ πιστοὶ στοὺς οἴκους των καθ' ὅλο τὸ ἔτος και νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν «πρὸς καθαρισμόν ψυχῆς και σώματος, πρὸς ἰατρείαν παθῶν, πρὸς ἀγιασμόν οἴκων, πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιτήδειον» κατὰ τὴν εὐχή.

"Ὅσο για τὴν ἐπιστροφή τοῦ ἀγιάσματος, δὲν βλέπω τὸν λόγο για τὸν ὁποῖον γίνεται. Ἄς συστηθῇ στοὺς πιστοὺς νὰ τὸν πίνουν ἢ νὰ ραντίζουν τοὺς οἴκους και τὰ κτήματά των κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἐφ' ὅσον κατὰ τίς λοιπὲς ἡμέρες «οὐ ρίπτεται τὸ σύνολον», κατὰ τὴν διάταξι τοῦ κώδικος Σινᾶ 978 και τὴν ἐπικρατοῦσα και σήμερα εὐλαβῆ συνήθεια.

Φ.

Διότι ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι — Τηλέφωνον 227.689.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἀνάμεσα στοὺς Ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔχει μιὰ πολὺ ξεχωριστὴ θέση. Ἡ μορφή του, ἡ ἰδιοσυγκρασία του, τὸ γραπτὸ του ἔργο (Εὐαγγέλιο, οἱ Τρεῖς Ἐπιστολές, Ἀποκάλυψη), ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὁ βίος του παρουσιάζουν ἓνα σύνολο δεδομένων, ποὺ καθιστοῦν αὐτὸν τὸν Ἀπόστολον σχεδὸν μιὰ ἐξαίρεση, σὲ σύγκριση μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους συναδέλφους του.

Στὸν κύκλο τῶν Δώδεκα, ἂν ὁ Πέτρος ἐμφανίζεται σὰν ὁ κορυφαῖος, ὁ Ἰωάννης ἔχει ἓνα πρωτεῖο πρὸ συγκλονιστικὸ καὶ πρὸ οἰκεῖο. Εἶναι «ὁ Μαθητὴς ὃν ὁ Ἰησοῦς ἠγάπα» (Ἰω. ιγ' 23), ὁ συνδεόμενος μὲ τὸν Χριστὸ σὲ σημεῖο ὥστε νὰ «ἀνάκηται ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ» (ἐνθ' ἂν.).

Κανεὶς ἄλλος δὲν βρισκόταν τόσο κοντὰ στὴν καρδιά τοῦ Ἰησοῦ, κανεὶς ἄλλος δὲν συνεκέντρωνε ὅπως αὐτὸς τὴν προτίμηση καὶ τὴν ἐπιδοκιμασία τοῦ Διδασκάλου. Ὁ Θεὸς δὲν προσωποληπτεῖ. Αὐτὴ ἡ ἰδιαίτερη ἀγάπη πρὸς τὸν Ἰωάννη ὤφειλόταν, χωρὶς ἄλλο, στὴν ποιότητα τῆς ψυχῆς του, στὴν ἀξία, τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος τῆς δικῆς του ἀγάπης. Καὶ αὐτό, χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Ἰωάννης, πρὶν ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή, ἦταν ἓνας Μαθητὴς ἰδανικὰ τέλειος. Ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Μαθηταί, εἶχε καὶ αὐτὸς τὶς ἐλλείψεις του καὶ τὰ παραπατήματά του. Μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ του Ἰάκωβο, εἶχαν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία νὰ πέση φωτιὰ καὶ νὰ κάψῃ ἓνα ἀφιλόξενο σαμαρειτικὸ χωριό, ποὺ οἱ κάτοικοί του δὲν εἶχαν δεχθῆ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ (Λουκ. θ' 54). Καὶ πάλι μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ του, εἶχαν κινηθῆ φιλόπρωτοι, ἐπιδιώκοντας μιὰ ἀναγνώριση ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, ποὺ θὰ τοὺς ἀποσποῦσε σ' ἓνα ἐπίπεδο ψηλότερο ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων (Ματθ. κ' 20). Ἀλλὰ καὶ στίς δυὸ ἀπὸ αὐτὲς περιπτώσεις, ὁ Χριστὸς μὲ σκληρὰ λόγια ἔδειξε στὸν Ἰωάννη καὶ τὸν Ἰάκωβο ὅτι ἡ ψυχικὴ τους ὀρμὴ, γιὰ τὴν ὁποία τοὺς εἶχε ἐπονομάσει «Υἱοὺς Βροντῆς» (Μάρκ. γ' 17), ἔπρεπε νὰ ἔχῃ γιὰ κοίτη τῆς τὸ πνεῦμα τῆς δικῆς του διδασκαλίας, κοίτη ἀπ' ὅπου ἂν ἐβγαίνει, θὰ συναντοῦσε τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν καταστροφὴν.

Ὁ Ἰωάννης, ἐπίσης, μόνος ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, δὲν ἐπέστεψε τὸν βίο του μὲ τὸ Μαρτύριο. Κοπίασε πολὺ γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, πιάσθηκε ἀπὸ τὶς ρωμαῖ-

πκὲς ἀρχές, ἐξωρίσθηκε στήν Πάτμο, ἀλλὰ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον μὲ βίαιον θάνατον, ὅπως ὄλοι οἱ ἄλλοι συγκήρυκτες του. Ἐφθασε σὲ ἔσχατα γηρατεῖα καί, μάλιστα, καθὼς ἀναφέρει ἡ ἀρχαία παράδοση, ὁ τάφος δὲν κράτησε τὸ σκήνωμά του, ἀλλὰ μετέστη ὁλόσωμος στοὺς οὐρανοὺς.

Πολὸν ὅμως ξεχωρίζει ὁ Ἰωάννης καὶ ὡς συγγραφεὺς μέσα στὸν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὰ ἄλλα τρία Εὐαγγέλια— τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ — ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά μεταξύ τους καὶ τιτλοφοροῦνται ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὲς μὲ ἓνα κοινὸ ὄρο: λέγονται Συνοπτικά Εὐαγγέλια. Τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον, τὸ κατὰ Ἰωάννην, ἔχει μιὰ δική του θέση. Τὸ διακρίνει περισσότερη θεολογία, μυστικώτερο βάθος, διαφορετικὸ διάγραμμα ἐκθέσεως, ιδιόμορφη συμβολικὴ γλῶσσα, μιὰ δική του ποίηση. «Ὁ γεμᾶτος ἀγάπης ἁλίου, ποὺ τόσες φορές εἶχε ἀκουμπήσει τὸ νεανικὸ του κεφάλι στὸ στήθος τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶχε γίνεῖ αὐτήκοος τῶν παλμῶν τῆς Καρδιάς τῶν καρδιῶν, περίμενε ὡς τὰ γηρατεῖα γιὰ νὰ γράψῃ ὅσα εἶχε ἀκούσει καὶ δεῖ. Κατὰ τὰ μακρὰ ἔτη τῆς ἀποστολικῆς του διακονίας καὶ τῆς μοναξιάς του, σκέφθηκε καὶ ξανασκέφθηκε τὰ λόγια τοῦ Διδασκάλου— Ἐκείνου ποῦ, μέσφ τῆς Μαρίας, τοῦ ἦταν σχεδὸν ἀδελφός—, ἀντελήφθη ὅτι εἶχαν ἓνα βαθύτερον νόημα καί, μέσα στήν ἴδια τους τὴ μυστηριακότητα, πὸ φωτεινὸ ἀπὸ ὅ,τι εἶχε φανῆ στοὺς πρώτους ἀπομνημονευτὲς. Ἀπ' αὐτὸν τὸν μακροχρόνιον μυστικὸ μυρηκασμὸ τοῦ Ἰωάννη ἀπορρέει ὁ ὁλότελον δικὸς του χαρακτήρας τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ πρόσθεσε στὰ ἄλλα, χωρὶς νὰ ἀντιφάσκη πρὸς αὐτά»*. Ἀσφαλῶς ὅμως δὲν εἶναι μονάχα ἡ ἄργητα τῆς συγγραφῆς τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου ὁ λόγος τῆς ἰδιοτυπίας του. Ὁ σπουδαιότερος εἶναι ἡ ἴδια ἡ θρησκευτικὴ αἴσθησις τοῦ Ἰωάννη, ποὺ ἀναλόγους καρποὺς δίνει καὶ μὲ τὶς τρεῖς Ἐπιστολὲς του καὶ μὲ τὴν Ἀποκάλυψιν.

Αὐτὸ τὸ ξεχωριστὸ κλίμα νοοτροπίας καὶ αἰσθήσεως κάνει τὸν Ἰωάννη ἰδιαίτερα ἐκπροσωπευτικὸ τοῦ θεολογικοῦ καὶ μυστικοῦ κλίματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔτσι ποὺ μεγάλα πνεύματα τοῦ νεωτέρου Χριστιανισμοῦ νὰ χαρακτηρίζουν τὴν Ὁρθοδοξία σὰν κατ' ἐξοχὴν ἰωάννειον Ἐκκλησία.

Ἡ μοναδικότης ζωῆς καὶ διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη, βεβαιωμένη ἀπ' ἀρχῆς καὶ μὲ τὴν ἰδιαίτερη στοργὴ τοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτὸν, τὸν ἀναδεικνύει σὲ πολλὰ ἀκριβὸ ὄνομα

* G. Papini, La Scala di Giacobbe, Φλωρεντία 1925, σ. 207-208.

ανάμεσα στὴ χορεία τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων τῆς Βίβλου καὶ τῶν θεμελιωτῶν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Ἡ ζωὴ του καὶ τὸ κήρυγμά του εἶναι πολύτιμη περιοχὴ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, πηγὴ ὀραίων ἐμπνεύσεων καὶ μουσικῶν ἀληθειῶν, ποὺ δὲν ἐξαντλεῖται.

Ὅσοτου ἡ Ἐκκλησία φθάσῃ στὸ μὴ περαιτέρω — ἂν ὑπάρχῃ τέτοιο ὄριο — τοῦ συνειδησιακοῦ καὶ θεολογικοῦ ἀποθησαυρισμοῦ της ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή, ὁ Ἰωάννης θὰ εἶναι ἀσφαλῶς τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ποὺ θὰ ἔχῃ ὀλοένα καὶ πὶο νέα περιθώρια ἐντροφήσεως καὶ ἀποκομιδῆς. Καὶ ὅπως τὸν ἐν σώματι βίον του αὐτὸς τὸν ἐπέρανε τελευταίος, ἔτσι καὶ τὰ κείμενά του θὰ ἀνταποκρίνωνται στὴν πρόρρηση τοῦ Κυρίου: «Αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι» (Ἰω. κα' 22,23).

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου, Συμπόσιον Πατέρων.— Ἐπίκαιρα.—Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου, «Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα».— Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου, Ἱεροκήρυκος Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ, Ἐπίκαιρα καὶ εἰδικὰ αἰτήματα στὴν θεία λατρεία.—Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἐπιτάφιος στὸ Μεγάλο Βασίλειον. Ἀπόδοσις Θεοδόση Σπεράντζα.—Χρυσόστομου Ἰ. Νεαμονιτικῆ, (†) Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Α' - ὁ ἄνθρωπος. Φ., Ἀπαντήσεις σὲ λειτοργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—Βασ. Μουστάκη, Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. — Νέαι τιμαὶ συνδρομῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1939.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως των γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἶρηται Περιοδικῶν, Ἀγίας Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι Τ. 117 εἴτε δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἢ εἰς τὰ τηλέφωνα 227.689 καὶ 227.651, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι.